

ลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ำม
ในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
ในประเทศไทย

นางสาวศิริพร ศิริธนชัย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการแปลและการล่าม (สายการล่าม) ศูนย์การแปลและการล่ามเฉลิมพระเกียรติ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา ๒๕๕๓
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

THE WORKING ENVIRONMENT AND ROLES OF INTERPRETERS FOR PROTECTION
OF AND ASSISTANCE TO VICTIMS OF HUMAN TRAFFICKING IN THAILAND

SIRIPORN SIRITHANACHAI

A Special Research Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Arts Program in Translation and Interpretation
(Interpretation)

Chalermprakit Center of Translation and Interpretation
Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Academic Year 2010

นางสาวศิริพร ศิริชนชัย : ลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย. (THE WORKING ENVIRONMENT AND ROLES OF INTERPRETERS FOR PROTECTION OF AND ASSISTANCE TO VICTIMS OF HUMAN TRAFFICKING IN THAILAND). อ.ที่ปรึกษา: อาจารย์ ดร.หนึ่งหทัย แรงผลสัมฤทธิ์, ๕๐ หน้า

สารนิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย ในส่วนที่ไม่ใช่กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเน้นศึกษาถึงความต้องการล่าม ลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ ในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ พร้อมทั้งรวบรวมปัญหาที่เกี่ยวข้องและเสนอแนวทางแก้ไข โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มผู้ใช้ล่าม จำนวน ๑๑ คน และ (๒) กลุ่มล่าม จำนวน ๕ คน

จากการศึกษาพบว่า ความต้องการล่ามคู่ภาษาไทย-พม่า มีมากที่สุด และรองลงมาคือ คู่ภาษาไทย-เขมร ล่ามที่มีคุณภาพและไว้ใจได้มีไม่เพียงพอต่อความต้องการ ล่ามที่มีคุณภาพมีผลต่อการให้ความร่วมมือของผู้เสียหาย ในการให้ข้อเท็จจริงเพื่อการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด และ การช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายเอง นอกจากนี้ ด้วยลักษณะการทำงานที่ไม่แน่นอนและความหลากหลายในบทบาทหน้าที่ของล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ทำให้วิชาชีพนี้ไม่ค่อยน่าสนใจ ขณะเดียวกันยังพบว่า ปัญหาล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ คือ (๑) ล่ามขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ (๒) คุณภาพของล่าม และ (๓) ล่ามขาดการยอมรับ ดังนั้น รัฐบาลโดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จัดหาสวัสดิการและพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพของล่าม อันจะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

Abstract

This research aims to study the working environment and role of the interpreters for protection of and assistance to victims of human trafficking. It also covers the need for interpreters, related problems and proposed solutions. The data collected mainly from the interviews. Two groups of people involved in helping and protecting victims of human trafficking were interviewed: 1) eleven interpreter users and 2) five interpreters.

The research found that Thai – Burmese is the most wanted language combination, followed by Thai – Khmer. The number of quality and trusted interpreters available is inadequate, when quality interpreters would influence co-operation of victims in providing information about the trafficker as well as other information necessary for protection of and assistance to the victims themselves. The study also shows that being a professional interpreter in this field is less attractive due to the uncertain working environment, and various roles and responsibilities. In addition, there are three major issues related to interpreting services in the field: 1) interpreter's job and income security, 2) quality of interpreters, and 3) lack of recognition. Therefore, the government and related agencies should promote and create awareness and understanding of roles of interpreters for protection of and assistance to victims of human trafficking. There should be a welfare and fringe benefit scheme as well as training programs to enhance quality of interpreters. Better quality of interpreters will enhance efficiency and effectiveness of the protection of and assistance provided for the victims of human trafficking.

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.หนึ่งหทัย แรงผลสัมฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้คอยให้คำปรึกษา
แนะแนว แนะนำและตรวจทานสารนิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนึ่งฤดี โฉมผล อาจารย์ผู้อ่านสารนิพนธ์และให้
คำแนะนำเพิ่มเติม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของงานวิจัย	๓
๑.๔ คำนิยามที่ใช้ในงานวิจัย	๔
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๖
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีด้านการค้ามนุษย์และกระบวนการช่วยเหลือและ คุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์	๗
๒.๑.๑ การค้ามนุษย์	๗
๒.๑.๒ กระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการล่ํา และ ล่ําชุมชน	๒๒
๒.๒.๑ ความหมายของการล่ํา	๒๒
๒.๒.๒ ประเภทของการล่ํา	๒๒
๒.๒.๓ ล่ําชุมชน	๒๓
๒.๓ แนวคิดด้านลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ําชุมชน	๒๔
๒.๓.๑ ลักษณะการทำงานของล่ําชุมชน	๒๔
๒.๓.๒ บทบาทของล่ําชุมชน	๒๖
๒.๔ ลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ําชุมชนในประเทศไทย	๒๖
๒.๕ ล่ําในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจาก การค้ามนุษย์ในประเทศไทย	๒๗

	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๒๙
๓.๑ ประชากร	๓๐
๓.๒ เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	๓๐
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๒
๔.๑ ความต้องการล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหาย จากการค้ามนุษย์	๓๒
๔.๒ บทบาทของล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหาย จากการค้ามนุษย์	๓๔
๔.๓ ลักษณะการทำงานของล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์	๓๕
๔.๔ รวบรวมปัญหาที่เกี่ยวข้องและเสนอแนวทางแก้ไข	๓๗
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ	๔๑
๕.๑ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	๔๑
๕.๒ ข้อจำกัดของการวิจัย	๔๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป	๔๓
รายการอ้างอิง	๔๔
ภาคผนวก	๔๖
ประวัติผู้เขียนสารนิพนธ์	๕๐

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑ แผนภูมิแสดงแนวทางและขั้นตอนการช่วยเหลือผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์	๙

บทที่ 1

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางเส้นทางคมนาคมและเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจอื่นๆ เจริญรุดหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานข้ามชาติของมนุษย์เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นจึงทวีมากขึ้นตามลำดับ มีการนำเด็กและหญิงเข้าสู่กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานมากขึ้น แต่เนื่องจากกลุ่มเด็กและหญิงหรือแรงงานข้ามชาติกลุ่มนี้มักเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อยู่ในสภาวะด้อยกว่าทางเศรษฐกิจ และขาดโอกาสด้านการฝึกอบรมอาชีพ จึงกลายเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้แสวงหาผลประโยชน์ โดยแรงงานข้ามชาติกลุ่มนี้อาจถูกนำไปใช้เป็นแรงงานไร้ฝีมือ แรงงานราคาถูก รวมทั้งถูกนำเข้าสู่แรงงานนอกระบบ และตกเป็นผู้เสียหายของการค้ามนุษย์ในที่สุด อาทิเช่น การนำมาค้าบริการทางเพศ การนำมาใช้แรงงานอย่างผิดกฎหมายหรืออย่างไร้ความปราณี การนำมาใช้ทำงานบ้านอย่างถูกเอารัดเอาเปรียบ การนำมาเร่ร่อนขอทาน ตลอดจนการลักพาตัวเพื่อนำไปแสวงหาประโยชน์ในทางผิดกฎหมาย เป็นต้น

ประเทศไทยนั้น เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากปัญหานี้อย่างมาก และนับวันปัญหาดังกล่าวยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น ความเจริญและความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทยเป็นสิ่งที่ดึงดูดประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านและประเทศที่อยู่ห่างไกล เพื่อหนีความยากจน การถูกกดขี่ และ ความไม่สงบภายในประเทศ เช่น ประเทศรัสเซีย พิจิ พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม สาธารณรัฐประชาชนจีน อุซเบกิสถาน เป็นต้น องค์การอาชญากรรมข้ามชาติได้ใช้ประเทศไทยเป็นแหล่งแสวงหาประโยชน์จำนวนมหาศาลจากการค้ามนุษย์ โดยประเทศไทยถูกใช้ใน ๓ สถานะ คือ สถานะประเทศต้นทาง โดยมีการแสวงหาประโยชน์จากผู้เสียหายการค้ามนุษย์ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ขณะเดียวกันมีสถานะเป็นประเทศปลายทาง คือ มีการแสวงหาประโยชน์จากผู้เสียหายการค้ามนุษย์ที่มาจากต่างประเทศ และสถานะเป็นประเทศทางผ่าน คือ ใช้ประเทศไทยเป็นเส้นทางผ่านเพื่อส่งผู้เสียหายการค้ามนุษย์ออกไปยังประเทศอื่น

ทั้งนี้ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) คาดการณ์ตัวเลขผู้เสียหายที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในปี พ.ศ.๒๕๕๓ นี้อยู่ที่ประมาณ ๒.๕ ล้านคนทั่วโลก จึงนับว่าเป็นปัญหาที่ประชาคมโลกล้วนตระหนักและเห็นพ้องว่าจำเป็นต้องหา

มาตรการเพื่อแก้ไขป้องกัน ด้วยถือว่าเป็นปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง อันก่อให้เกิดอาชญากรรมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์และกระทบต่อความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของ แต่ละประเทศและประชาคมโลก

ด้วยเหตุนี้เอง องค์การสหประชาชาติ จึงได้มีการจัดทำอนุสัญญา ปฏิญญาและพิธีสารต่างๆ เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานโลกในการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ และกระตุ้นให้มีการดำเนินการเสริมสร้าง ความร่วมมือทั่วโลกเพื่อต่อสู้กับการค้าทาสสมัยใหม่ โดยให้แต่ละประเทศเร่งปรับปรุงตัวบทกฎหมาย และมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งประเทศไทยเองมิได้ละเลยต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้มีความพยายามทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศหลายหน่วยงานในการดำเนินงานต่อต้านการค้ามนุษย์ การช่วยเหลือ และคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมถึงการที่รัฐบาลไทยได้ประกาศพ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ฉบับใหม่ ทั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ออกระเบียบว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือ แก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำ ความผิดฐานค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๒

อย่างไรก็ตาม ในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายฯ ซึ่งส่วนมากเป็นชาวต่างชาติ ส่งผลให้เกิดอุปสรรคทางด้านภาษา ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยกับเจ้าหน้าที่ได้ ดังนั้น จึงต้องมีการจัดหาล่ามให้กับผู้เสียหาย อันเป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือ แก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำ ความผิดฐานค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งระบุว่า “หากผู้เสียหายไม่เข้าใจภาษาไทยหรือไม่สามารถพูด ไม่ได้ยิน ไม่สามารถสื่อสารได้ ให้เจ้าหน้าที่จัดล่ามหรือล่ามภาษามือให้”

เพื่อให้เข้าใจถึงปัญหา และสามารถให้การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหาย ซึ่งเป็นชาวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับความร่วมมือด้วยดี จำเป็นต้องมีผู้ที่สามารถสื่อสารในภาษาของผู้เสียหายได้ดี การสื่อสารผ่านล่ามซึ่งเป็นสะพานเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างผู้เกี่ยวข้องและผู้เสียหายจึงมีความสำคัญยิ่ง เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของล่ามและระบบจัดหาล่ามเพื่อการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ ลักษณะการทำงานและบทบาทของล่าม รวมถึงความคาดหวังด้านคุณสมบัติ และจริยธรรมของล่ามในกระบวนการการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ระหว่างผู้ใช้ล่ามและตัวล่ามเอง รวมถึงความต้องการการฝึกอบรมของล่าม จึง

เกิดชุดโครงการวิจัย เรื่อง ล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในประเทศไทย ในส่วนที่ไม่ใช่กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การวิจัยในเรื่องล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้แบ่งออกเป็น ๔ หัวข้อ และดำเนินการโดยผู้วิจัย ๔ คน ดังนี้

๑. ลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ ดำเนินการวิจัยโดย นางสาวศิริพร ศิริธนชัย
๒. ความคาดหวังด้านคุณภาพและบทบาทของล่าม โดย นางสาวพรพรรณฯ ฟ้า กระจ่าง
๓. การศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมล่าม โดย นางสาวรัตนา แซ่เฮ็ง
๔. บทบาทและลักษณะการทำงานของล่าม ในกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการช่วยเหลือฯ โดย พลตำรวจตรีณัฐธร เพราะสุนทร

งานวิจัยนี้จะเน้นศึกษาลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ ศึกษาความต้องการล่ามในกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ ในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
- ๑.๒.๒ ศึกษาลักษณะการทำงานของล่ามในกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ ในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
- ๑.๒.๓ ศึกษาบทบาทของล่ามในกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ ในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
- ๑.๒.๔ รวบรวมปัญหาที่เกี่ยวข้องและเสนอแนวทางแก้ไข

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ ในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อให้ทราบถึง ความต้องการล่าม สถานการณ์ต่างๆ ในการปฏิบัติงาน ลักษณะการ

ทำงาน และบทบาทของล่าม รวมถึงปัญหาที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งศึกษาบทบาทล่ามในการช่วยเหลือ และคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และหวังว่าผลการศึกษาจะสามารถนำไป แนวทางในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยมีชุดคำถาม ๒ ชุด คือ ชุดคำถามสัมภาษณ์ล่าม และชุดคำถามสัมภาษณ์ผู้ใช้ล่าม โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักในการศึกษาที่มาจากองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการค้ามนุษย์ ดังนี้

- ๑) ล่ามการค้ามนุษย์จำนวน ๕ คน
- ๒) ผู้ใช้ล่ามจำนวน ๑๑ คน ได้แก่
  - เจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งทำงานด้านสิทธิผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จำนวน ๑ คน
  - ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนและนักวิจัยที่ทำงานด้านนี้จำนวน ๑ คน
  - เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ ที่ดูแลด้านการค้ามนุษย์ สังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน ๓ คน
  - หน่วยงานที่ทำงานด้านการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหาย จำนวน ๒ คน
  - ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จำนวน ๔ คน

๑.๔ คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

การค้ามนุษย์ หมายถึง การกระทำต่อบุคคลอื่นโดยเจตนาเพื่อแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี หรือแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น หรือแสวงหาประโยชน์จากคนลงเป็นทาสหรือให้มีฐานะคล้ายทาส การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การแสวงหาประโยชน์จากเด็กโดยทุจริต การตัดอวัยวะหรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกัน อันเป็นการขูดรีดบุคคลไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ หมายถึง การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น โดยขู่เข็ญด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้

การล่าม หมายถึง การแปลคำพูดจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งโดยทันที

คู่ภาษา หมายถึง ภาษาที่ล่ามมีความถนัดในการล่ามจากภาษาต้นทางไปภาษาปลายทาง โดยมากภาษาต้นทางมักเป็นภาษาแม่ของล่าม

ประเทศต้นทาง หมายถึง ประเทศที่มีการส่งผู้ใช้แรงงานไปค้าต่างประเทศ

ประเทศทางผ่าน หมายถึง ประเทศที่ใช้เป็นเส้นทางผ่านของการนำผู้ใช้งานไปค้าต่างประเทศ

ประเทศปลายทาง หมายถึง ประเทศที่มีการนำผู้ใช้งานเข้ามาค้าหรือแสวงหาประโยชน์หรือมีการล่องละเมิดสิทธิ

ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หมายถึง บุคคลผู้ถูกระทำตามความหมายของการค้ามนุษย์

ล่าม หมายถึง ผู้แปลคำพูดจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งโดยทันที

ภาษาต้นฉบับ หมายถึง ภาษาที่คู่สนทนาพูดออกมาเพื่อให้ล่ามทำการแปล

ภาษาปลายทาง หมายถึง ภาษาที่ล่ามแปลออกมาเพื่อให้คู่สนทนาฟังเข้าใจ

ล่ามชุมชน (Community interpreter, Public service interpreter) หมายถึง ล่ามที่ทำงานในบริบทของการบริการสังคม และเป็นคนกลางในการสื่อสาร

ล่ามติดตาม (Escort interpreter) หมายถึง ล่ามที่ทำหน้าที่ติดตามผู้ใช้งานไปในที่ต่างๆเพื่อทำล่ามให้ เช่น ในกรณีการดูงานการเยี่ยมชมสถานที่ การติดต่อธุรกิจ หรือการสัมภาษณ์ เป็นต้น

ล่ามประชุม (Conference interpreter) หมายถึง ล่ามที่ทำหน้าที่ล่ามในการประชุมขนาดใหญ่ การสัมมนา และการอบรมต่างๆ

ล่ามศาล (Court interpreter) หมายถึง ล่ามที่ทำหน้าที่ล่ามในศาล

แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หมายถึง การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอราน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า หรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูด รีดบุคคล ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

องค์กรอาชญากรรม หมายถึง คณะบุคคลซึ่งมีการจัดโครงสร้างโดยสมคบกัน ตั้งแต่สามคนขึ้นไปไม่ว่าจะเป็นการ ถาวรหรือชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง และไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างแน่นอนหรือ มีความต่อเนื่องของสมาชิกภาพหรือไม่ ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งหรือหลายฐานที่มีอัตราโทษ จำคุกชั้นสูง ตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ำมนุษย์ พ.ศ.๒๕๕๑ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดอันมิชอบ ด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

ทีมสหวิชาชีพ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ได้รับการฝึกอบรม มีความรู้มีทักษะ และ ความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างกันมาทำงานร่วมกัน เพื่อมุ่งการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างมี ระบบ และเป็นกระบวนการโดยอยู่บนพื้นฐานของเป้าหมาย และวัตถุประสงค์เดียวกันในการ ปฏิบัติงาน โดยจะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่องในการประเมินสภาพการณ์ของ ปัญหา และมีความรับผิดชอบร่วมกันตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจถึงบทบาท ลักษณะการทำงาน และ สภาพแวดล้อมการทำงานของล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้า มนุษย์ในส่วนที่ไม่ใช่การทำงานของตำรวจ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการทำงาน ของล่าม การแก้ปัญหาและการพัฒนาล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจาก การค้ามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ ในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีไว้ ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) แนวคิดด้านการค้ามนุษย์และกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (๒) แนวคิดด้านการล่าม และล่ามชุมชน และ (๓) แนวคิดด้านลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามชุมชน (๔) ลักษณะการทำงานและบทบาทล่ามชุมชนในประเทศไทย และ (๕) ล่ามในกระบวนการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีด้านการค้ามนุษย์และกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

๒.๑.๑ การค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์ ตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ๒๕๕๑ ได้กล่าวถึงรูปแบบ พฤติการณ์ และวิธีการ ใน มาตรา ๖ ว่า ผู้ใดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ชาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หนองเหนียว กักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ใช้อล กหลอกลวง ใช้ อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิด ในการแสวงหาประโยชน์จาก บุคคล ที่ตนดูแล หรือ

(๒) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ชาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หนองเหนียว กักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก ผู้ซึ่งกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ หรือ การกระทำความผิดกล่าว มีวัตถุประสงค์ตามข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้

- การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี
- การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก
- การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น

- การเอาคนลงเป็นทาส
- การนำมาขอตาน
- การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ
- การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า
- การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล

นอกจากกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 แล้ว
เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ให้ความช่วยเหลือกรณีการค้ามนุษย์ควรต้องมีความเข้าใจในกฎหมายอื่นๆ ที่
เกี่ยวข้องด้วย เช่น

๑. ประมวลกฎหมายอาญา
๒. พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙
๓. พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ และฉบับแก้ไข พ.ศ. ๒๕๕๑
๔. พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖
๕. พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว (แก้ไข) พ.ศ. ๒๕๕๑
๖. พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒
๗. พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒
๘. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
๙. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
๑๐. พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖
๑๑. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายแก่
จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔
๑๒. พ.ร.บ. ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕
๑๓. พ.ร.บ. ส่งผู้ร้ายข้ามชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑
๑๔. พ.ร.บ. ที่มีโทษทางอาญาอื่นๆ เป็นต้น

๒.๑.๒ กระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (ชาย) จังหวัดปทุมธานี ได้ให้ข้อมูลไว้ในเว็บไซต์
<http://www.homeformens.org/index.php/2010-08-05-15-45-44> เรื่อง แนวทางและขั้นตอน
การช่วยเหลือผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ไว้ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑ แสดงแนวทางและขั้นตอนการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (ชาย) จังหวัดปทุมธานี, ๒๕๕๓)

กระบวนการที่ ๑ การรับผู้รับการคุ้มครอง

การรับผู้รับการคุ้มครองนั้นเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการให้ความช่วยเหลือผู้รับการคุ้มครอง โดยมีด้วยกันทั้งหมด ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑.๑ การรับแจ้ง เป็นการรับแจ้งก่อนให้ความช่วยเหลือ และประสานส่งผู้รับการคุ้มครองก่อนเข้ารับการคุ้มครอง ซึ่งมาจากหลายช่องทาง ดังนี้

- หน่วยงานภาครัฐ เช่น สถานีตำรวจ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โรงพยาบาล สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด เป็นต้น
- จากหน่วยงานภาคเอกชน เช่น มูลนิธิกระจกเงา เครือข่ายส่งเสริมและคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) เป็นต้น
- จากผู้ปกครอง /ญาติ/พลเมืองดี

๑.๒ การให้ความช่วยเหลือ ซึ่งจะมีการประสานงานจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เช่น ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด (ศปค.) นักสังคมสงเคราะห์ ล่ามหากเป็นการเข้าช่วยเหลือคนต่างชาติ เจ้าหน้าที่ตำรวจ บ้านพักพิง เป็นต้น สถานที่ที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้รับการคุ้มครองนั้น เช่น โรงงาน สถานประกอบการ บ้านของนายจ้าง เป็นต้น หากผู้ได้รับการช่วยเหลือไม่ใช่ผู้เสียหายจากการค้ายาเสพติดก็จะนำส่งหน่วยงานที่ดูแลตามกลุ่มเป้าหมาย

๑.๓ การรับตัวเข้า ในการรับผู้รับการคุ้มครองเข้ารับการคุ้มครองที่สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ จะมีนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา เวิร์ค IN TAKE เจ้าหน้าที่เวรประจำวัน และผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ เป็นผู้มารับเรื่องจากหน่วยงานที่นำส่ง รวมทั้งดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินและเงิน เพื่อดำเนินการฝากต่อไป

กระบวนการที่ ๒ การสืบค้นข้อเท็จจริง

การสืบค้นข้อเท็จจริงของผู้รับการคุ้มครองนั้น มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการให้ความช่วยเหลือผู้รับการคุ้มครอง ซึ่งประวัติของผู้รับการคุ้มครองนั้น จะครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนตัวเบื้องต้น ประวัติครอบครัว การศึกษาพฤติกรรม สภาวะทางกาย จิต สังคม รวมถึง

สภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป ทั้งนี้ ผู้รับความคุ้มครอง จะแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ คนไทย และ คนต่างชาติ

๒.๑ กรณีเด็กไทย

นักสังคมสงเคราะห์จะประสานไปยังครอบครัว เพื่อแจ้งให้ครอบครัวทราบ และขอหลักฐานของผู้รับการคุ้มครอง เช่น สูติบัตร ทะเบียนบ้าน เอกสารการเรียน และบัตรประชาชน รวมทั้งบัตรทอง ๓๐ บาท เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป ในกรณีที่ผู้รับการคุ้มครองไม่สามารถให้ข้อมูลได้ หรือไม่มีครอบครัว จะประสานไปยังหน่วยงานที่นำส่ง หรือหน่วยงานที่ดูแลเพื่อขอข้อมูลและหลักฐานของผู้รับความคุ้มครองเพิ่มเติม

การสอบข้อเท็จจริงผู้รับการคุ้มครองโดยการสัมภาษณ์ของนักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัวเบื้องต้น ประวัติครอบครัว การศึกษา พฤติกรรม สภาวะทางร่างกาย จิตใจ ชุมชน รวมถึงสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง และประเด็นของการตกเป็นผู้เสียหาย การค้ามนุษย์

ประสานสถานพยาบาลในการนำผู้รับการคุ้มครองเข้ารับการตรวจหาร่องรอยสภาพการถูกกระทำต่าง ๆ ในกรณีที่ถูกทำร้ายร่างกาย ถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมถึงการตรวจเลือด (HIV) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ให้กับผู้รับการคุ้มครองในรายที่เป็นกลุ่มเสี่ยง

๒.๒ กรณีคนต่างชาติ

ประสานสถานพยาบาลในการนำผู้รับการคุ้มครองกรณีสงสัยว่าเป็นเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี เพื่อตรวจหาอายุที่แท้จริงเนื่องจากคนต่างชาติจะไม่มีหลักฐานยืนยันการเกิด หรือตรวจหาร่องรอยสภาพการถูกกระทำต่าง ๆ ในกรณีที่ถูกทำร้ายร่างกาย ถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมถึงการตรวจเลือด (HIV) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ให้กับผู้รับการคุ้มครองในรายที่เป็นกลุ่มเสี่ยง

การสอบข้อเท็จจริงผู้รับการคุ้มครอง โดยการสัมภาษณ์ของนักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยาในบางกรณีจะสอบร่วมกับล่ามแต่ละสัญชาติ เพื่อการสื่อสารที่เข้าใจตรงกัน ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัวเบื้องต้น ประวัติครอบครัว การศึกษาพฤติกรรม สภาวะทางร่างกาย จิตใจ ชุมชน รวมถึงสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ รวมถึงประเด็นของการตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์

ประสานส่งข้อมูล CASE REPORT ภาพถ่าย หรือเอกสารที่ประเทศต้นทาง ต้องการไปยังสำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เพื่อส่งไปยังประเทศต้นทางในการติดตามหาครอบครัว การประเมินครอบครัวและการยื่นยื่น สัญชาติในบางประเทศ

อนึ่ง การสัมภาษณ์ผู้รับการคุ้มครอง ต้องตระหนักถึงความพร้อมทางด้าน ร่างกาย และจิตใจ ผู้รับการคุ้มครองเป็นสำคัญ จากนั้นนักสังคมสงเคราะห์ผู้รับผิดชอบผู้รับการ คุ้มครองรายนั้นจะทำการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกต่อไป

กระบวนการที่ ๓ การวิเคราะห์ปัญหา

การวิเคราะห์ปัญหาถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง ก่อนที่จะมีการ วางแผนให้ ความช่วยเหลือผู้รับการคุ้มครองต่อไป ทั้งนี้ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องวิเคราะห์ให้ ครอบคลุมในทุกๆ ด้าน ดังนี้

๓.๑ วิเคราะห์สภาวะทางด้านร่างกายของผู้รับการคุ้มครอง เนื่องจากในบางกรณี ผู้รับการคุ้มครองอาจได้รับการล่วงละเมิดทางด้านร่างกายไม่ว่าจะเป็นการถูกทำร้าย หรือถูกล่วง ละเมิดทางเพศ

๓.๒ วิเคราะห์สภาวะทางด้านจิตใจของผู้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการ พิจารณาถึงสภาพจิตใจของผู้รับการคุ้มครองว่าอยู่ในระดับไหน และควรได้รับการช่วยเหลือจิตใจ ทางด้านใดบ้าง เช่น การพบนักจิตวิทยา จิตแพทย์หรือบางกรณีต้องส่งเข้าบำบัดรักษาที่ โรงพยาบาลศรีธัญญา

๓.๓ วิเคราะห์สภาวะทางด้านครอบครัวของผู้รับการคุ้มครอง โดยวิเคราะห์ถึง การเลี้ยงดู และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวของผู้รับการคุ้มครองที่มีผลต่อพฤติกรรม ของผู้รับการคุ้มครอง

๓.๔ วิเคราะห์สภาวะทางการศึกษาของผู้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ การได้รับ การศึกษาของผู้รับการคุ้มครอง การไม่ได้รับการศึกษา หรือการออกจากเรียนกลางคัน จะ สอดคล้องกับระดับสติปัญญาที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้รับการคุ้มครองหรือไม่ อย่างไร

๓.๕ วิเคราะห์สภาวะทางด้านพฤติกรรมของผู้รับการคุ้มครองถึงพฤติกรรมที่ผ่าน มาของผู้รับการคุ้มครอง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการศึกษา ครอบครัว ฯลฯ

๓.๖ วิเคราะห์การให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย จากข้อมูลการสัมภาษณ์ จากเส้นทางการเดินทาง ประเภทของงาน ลักษณะการค้ามนุษย์ นายหน้าหรือ ผู้นำพาข้าม แดน สภาพการตกเป็นหนี้ ฯลฯ

ในกรณีที่ผู้รับการคุ้มครองถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ อาจมี การดำเนินคดีทางด้านอาญากับผู้กระทำความผิด หรือในกรณีที่ผู้รับการคุ้มครองทำงานแล้วไม่ได้ รับค่าจ้างตามที่ควรจะได้รับจากนายจ้างอาจมี การดำเนินคดีทางด้านแรงงานกับนายจ้าง

กระบวนการที่ ๔ การวางแผนให้ความช่วยเหลือ

การวางแผนให้ความช่วยเหลือผู้รับการคุ้มครอง จะสืบเนื่องมาจากการวิเคราะห์ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้รับการคุ้มครอง ซึ่งจะต้องวางแผนให้ความช่วยเหลือให้ครอบคลุม ทั้งคนไทย และคนต่างชาติ นักสังคมสงเคราะห์ จะมีการวางแผนให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

๔.๑ ด้านร่างกาย

ประสานสถานพยาบาลในการตรวจสุขภาพให้ผู้รับการคุ้มครองทุกคน เช่น ตรวจ เลือด (HIV) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการถูกทารุณกรรม ฯลฯ รวมถึงการตรวจหาอายุที่ แท้จริง (กรณีเด็กต่างชาติ)

๔.๒ ด้านจิตใจ

ประสานนักจิตวิทยาในการวัดระดับสติปัญญา (I.Q) เพื่อประกอบการให้ความ ช่วยเหลือ เช่น การจัดกิจกรรมฟื้นฟู ฯลฯ

ประสานนักจิตวิทยา (ให้คำปรึกษา) ในการพูดคุยกับผู้รับการคุ้มครอง เพื่อค้นหา ข้อมูลส่วนลึกในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการคุ้มครอง เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้รับการคุ้มครอง อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามสภาพของผู้รับการคุ้มครองแต่ละราย

๔.๓ ด้านพฤติกรรม

ประธานผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ประจำเรือนนอน หรือครูฝึกอาชีพ ในการสังเกต พฤติกรรมของผู้รับการคุ้มครองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ รวมถึงการส่งต่อข้อมูลพฤติกรรม ระหว่าง นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ประจำเรือนนอน หรือครูฝึกอาชีพก่อน ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ

๔.๔ ด้านครอบครัวและชุมชน

กรณีคนไทยจะมีการนำผู้รับการคุ้มครองไปเยี่ยมบ้าน เพื่อประเมินครอบครัวและการวางแผนให้ความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง หรือประสานไปยังหน่วยงานสังกัดกระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในพื้นที่ที่ผู้รับการคุ้มครองมีภูมิลำเนาเพื่อประเมิน ครอบครัวและชุมชน รวมถึงความพร้อมในการรับผู้รับการคุ้มครองกลับไปดูแล

กรณีคนต่างชาติ สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์จะประสานประเทศ ต้นทางก่อนการส่งกลับเพื่อสืบหาครอบครัว ประเมินครอบครัว หรือยืนยันสัญชาติ (กรณีประเทศ พม่า)

๔.๕ ด้านการศึกษา

กรณีคนไทยเมื่อนักสังคมสงเคราะห์ได้รับเอกสารการศึกษาจากครอบครัวของ ผู้รับการคุ้มครองแล้ว จะพาผู้รับการคุ้มครองไปสมัครเรียนการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ในเขต พื้นที่ใกล้เคียง

ในบางกรณีอาจมีการประสานกับโรงเรียนของผู้รับการคุ้มครองโดยตรง ในการขอ หลักฐานการศึกษา ทั้งนี้เพื่อความสะดวกรวดเร็ว หรือผู้ปกครองไม่สามารถดำเนินการติดต่อขอ หลักฐานทางการศึกษาให้ได้

กรณีคนต่างชาติจะจัดบริการให้การศึกษาโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ ภาษาถิ่นของผู้รับการคุ้มครอง และเรียนรู้ภาษาไทย โดยนักจิตวิทยาและองค์กรภาคเอกชน หรือ ตามโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับการคุ้มครองสามารถสื่อสารและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับ บุคคลอื่นได้

๔.๖ ด้านการดำเนินคดีทางกฎหมาย

นักสังคมสงเคราะห์จะพาผู้รับการคุ้มครองไปประสานแจ้งความร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดี และประสานนักกฎหมายในการวางแผนการดำเนินคดีว่าจะมีด้านใดบ้าง (อาญา แรงงาน แพ่ง)

๔.๖.๑ กรณีคดีอาญา

จะมีการตรวจร่องรอยเพื่อเป็นหลักฐานประกอบคดี เช่น ร่องรอยการทำร่างกาย ร่องรอยการถูกข่มขืน ฯลฯ ในบางกรณีอาจมีการชี้สถานที่เกิดเหตุ / ชี้ตัวผู้ต้องหา / วาดภาพใบหน้าผู้กระทำความผิดหรือนายหน้า

การสอบปากคำ ถ้าผู้รับการคุ้มครองอายุเกิน ๑๘ ปี จะสอบปากคำตามปกติ แต่ถ้าผู้รับการคุ้มครองอายุไม่เกิน ๑๘ ปี จะสอบปากคำตาม ป.วิ อาญา โดยมีพนักงานสอบสวน อัยการ นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยาร่วมสอบปากคำด้วย

การสืบพยานในกรณีที่เป็นคนต่างชาติ สามารถทำเรื่องขอสืบพยานไว้ก่อนล่วงหน้า ส่วนกรณีคนไทยอาจทำได้บางกรณีหรืออาจมีการคุมพยาน

๔.๖.๒ กรณีคดีแรงงาน

นักสังคมสงเคราะห์จะประสานไปยังสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานในพื้นที่ที่เกิดเหตุในการมาสอบปากคำผู้รับการคุ้มครองในการเจรจาค่าแรงค้างจ่าย และอาจมีการจ่ายเงินค่าแรงค้างจ่ายให้กับผู้รับการคุ้มครองหลังจากที่เจ้าหน้าที่สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานประสานงานกับนายจ้างแล้ว แต่ในกรณีที่ตกลงค่าแรงค้างจ่ายไม่ได้ อาจมีการส่งฟ้องศาลแรงงาน

๔.๗ การประสานงานทีมสหวิชาชีพทั้งภายใน และภายนอกหน่วยงานในการให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม เช่น การทำ CASE CONFERENCE ฯลฯ

กระบวนการที่ ๕ การดำเนินการให้ความช่วยเหลือ

การดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้รับการคุ้มครอง ทั้งเด็กไทยและเด็กต่างชาตินั้น จะสืบเนื่องมาจากการวางแผนการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ มีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ ด้านร่างกาย

นำผลการตรวจอายุที่แท้จริงของผู้รับการคุ้มครอง มาประกอบการให้ความช่วยเหลือด้านคดี ในกรณีที่ผู้รับการคุ้มครองไม่มีหลักฐานประจำตัว ซึ่งจะเป็นหลักฐานสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการประกอบคดีและเพื่อเป็นการยืนยันอายุที่แท้จริงด้วย

นำผลการตรวจร่างกาย เช่น การตรวจเลือด (HIV) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ มาประกอบข้อมูลการพิจารณาของนักสังคมสงเคราะห์ในการให้ความช่วยเหลือผู้รับการคุ้มครอง เช่น เงินทุนผู้ติดเชื้อเอดส์ เงินสงเคราะห์ครอบครัว หรือการส่งต่อหน่วยงานอื่นที่เหมาะสม

๕.๒ ด้านจิตใจ / พฤติกรรม

นำผลการวัดระดับสติปัญญา (I.Q) มาประกอบผลการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ เช่น การจัดกิจกรรมฟื้นฟู ปรับสภาพ หรือการส่งต่อไปยังหน่วยงานอื่นที่เหมาะสม

นำผลการให้คำปรึกษาของนักจิตวิทยามาวิเคราะห์ เพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป เช่น การให้ผู้ปกครองมาพูดคุยเพื่อลดความตึงเครียดของผู้รับฯ หรือการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้รับฯ การพิจารณาร่างความสัมพันธ์ในครอบครัว (ค่ายครอบครัว) หรือการนำผู้รับการคุ้มครองไปพบจิตแพทย์ในกรณีที่ผู้รับการคุ้มครองมีอาการผิดปกติทางด้านจิตใจ/พฤติกรรม

๕.๓ ด้านครอบครัวและชุมชน

นักสังคมสงเคราะห์จะนำผลการเยี่ยมบ้านมาพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่อไป เช่น การพิจารณาให้ความช่วยเหลือการกลับคืนสู่ครอบครัว ฯลฯ หรือพิจารณาถึงองค์ประกอบของชุมชนในการยอมรับ หรือต่อต้านผู้รับการคุ้มครองเมื่อผู้รับการคุ้มครองกลับคืนสู่ชุมชน รวมถึงการพิจารณาที่ครอบครัวและชุมชน จะมีส่วนผลักดันให้ผู้รับการคุ้มครองกลับมาเป็นผู้เสียหาย การค้ามนุษย์ซ้ำอีกหรือไม่

๕.๔ ด้านการศึกษา

เมื่อผู้รับการคุ้มครองมีหลักฐานการศึกษา สามารถได้รับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ได้ เช่น ระดับชั้นประถมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่างที่เข้ารับการคุ้มครอง

๕.๕ ด้านกฎหมาย

เมื่อนักสังคมสงเคราะห์ได้ประสานข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของผู้รับการคุ้มครอง กับนักกฎหมายแล้ว สามารถดำเนินการได้ดังนี้

กรณีคดีอาญา สามารถนำผู้รับการคุ้มครองไปแจ้งความร้องทุกข์ / ซ้ำที่เกิดเหตุ / ซ้ำ ผู้ต้องหา / วาดภาพนายหน้า / ผู้ต้องหา (แล้วแต่กรณี) และนำผู้รับการคุ้มครองไปสอบปากคำใน ชั้นสอบสวน ถ้าผู้รับการคุ้มครองอายุเกิน ๑๘ ปีจะสอบปากคำตามปกติ แต่ถ้าผู้รับการคุ้มครอง อายุไม่เกิน ๑๘ ปี จะสอบปากคำตาม ป.วิ อาญา โดยมีพนักงานสอบสวน อัยการ นักสังคม สงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาร่วมสอบปากคำด้วย กรณีคนต่างชาติ สามารถนำผู้รับการคุ้มครอง สืบพยานล่องหน้าในชั้นศาล เนื่องจากผู้รับการคุ้มครอง จะต้องเดินทางกลับประเทศ ภูมิลำเนา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสืบพยานล่องหน้า กรณีคนไทย อาจมีการยื่นคำร้องขอ สืบพยานล่องหน้าหรือคุมพยาน หรือทำหนังสือเร่งรัดการดำเนินคดี เพราะโดยส่วนใหญ่การ ดำเนินคดีจะใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน นักสังคมสงเคราะห์จึงจำเป็นต้องพิทักษ์สิทธิให้กับ ผู้รับการคุ้มครอง โดยการติดตามเป็นระยะๆ

กรณีคดีแรงงาน นักสังคมสงเคราะห์จะประสานเรียกเรื่องค่าแรงค้างจ่ายให้กับ ผู้รับการคุ้มครอง ในกรณีที่ผู้รับการคุ้มครองไม่ได้รับความเป็นธรรมในเรื่องของค่าแรงจาก นายจ้าง บางกรณีอาจมีการเรียกร้องตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ ให้กับผู้รับการคุ้มครอง

๕.๖ ด้านงานของนักสังคมสงเคราะห์ ประกอบด้วย

๕.๖.๑ งานภายใน

- การสัมภาษณ์ผู้รับการคุ้มครอง เพื่อการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ อย่างเหมาะสม และครบถ้วนทุกกระบวนการ

- การ Intake ของนักสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ การรับตัวผู้รับการคุ้มครอง, การให้คำปรึกษา แนะนำแก่ผู้รับการคุ้มครองฯ การอำนวยความสะดวกให้กับญาติของผู้รับการคุ้มครองในกรณีที่มีญาติมาเยี่ยม
- การอยู่เวรประจำวันในวันหยุดราชการ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ของนักสังคมสงเคราะห์ โดยเป็น การอำนวยความสะดวกให้กับญาติของผู้รับการคุ้มครองในกรณีที่มีญาติมาเยี่ยม การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ในกรณีที่ผู้โทรศัพท์มาขอคำแนะนำ
- นักสังคมสงเคราะห์จะต้องทำงานร่วมกับนักจิตวิทยา ผู้ดูแลผู้รับการสงเคราะห์ และครูฝึกอาชีพ ในกรณีที่ผู้รับการคุ้มครองมีปัญหา หรือต้องการคำปรึกษา
- การต้อนรับแขกที่มามีเยี่ยมชมกระบวนการทำงานของสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ(ชาย) จังหวัดปทุมธานี

๕.๖.๒ งานภายนอก

- การประสานหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนในเรื่องต่าง ๆ เช่น ประสานขอความช่วยเหลือเรื่องล่ามจากองค์กรเอกชน ฯลฯ
- การนำผู้รับการคุ้มครองไปดำเนินการเกี่ยวกับคดี ทั้งที่สถานีตำรวจและศาล
- การไปเยี่ยมบ้านผู้รับการคุ้มครอง
- การเป็นวิทยากรรับเชิญให้กับหน่วยงานภายนอก เกี่ยวกับกระบวนการคุ้มครองดูแลกลุ่มเป้าหมายของสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (ชาย) จังหวัดปทุมธานี
- การจัดกิจกรรม/โครงการให้กับผู้รับการคุ้มครอง ผู้ปกครองหรือเครือข่าย เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจต่อการป้องกัน แก้ไข ปัญหาที่จะเกิดขึ้น

กระบวนการที่ ๖ การประเมินผล

การประเมินผลผู้รับการคุ้มครองนั้น จะนำผลในทุกๆ ด้านมาประกอบการวิเคราะห์ในการให้ความช่วยเหลือ/ ส่งต่อ/ ยุติการให้ความช่วยเหลือ/ ส่งกลับคืนสู่ครอบครัว ซึ่งถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ดังมีรายละเอียดดังนี้

๖.๑ กรณีคนไทย จะประเมินผลจากปัจจัยดังนี้

- ผู้รับการคุ้มครอง โดยประเมินจากพฤติกรรม การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม การฝึกอาชีพในแต่ละแผนก
  - ครอบครัวของผู้รับการคุ้มครอง โดยประเมินว่าครอบครัวมีความพร้อมในการดูแลผู้รับการคุ้มครองมากน้อยแค่ไหนรวมถึงประเมินว่าครอบครัวจะมีส่วนผลักดันที่จะทำให้ผู้รับการคุ้มครองกลับไปสู่ปัญหาอีกหรือไม่
    - ผลการเรียนของผู้รับการคุ้มครองว่าสำเร็จการศึกษาในระดับใด ซึ่งจะส่งผลต่อการให้ความรู้เพื่อไม่ให้ถูกหลอกกลับมาเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ซ้ำอีก
    - การดำเนินคดีของผู้รับการคุ้มครอง ซึ่งผู้รับการคุ้มครองโดยส่วนใหญ่จะถูกกันตัวเป็นพยาน หรือเป็นผู้เสียหายในคดีไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาหรือคดีแรงงาน เพราะการเสร็จสิ้นการดำเนินคดีจะมีผลต่อการประเมินผลผู้รับการคุ้มครอง

๖.๒ กรณีคนต่างชาติ จะประเมินผลจากปัจจัยดังนี้

- การประเมินครอบครัวของผู้รับการคุ้มครองจากประเทศต้นทาง ซึ่งประเทศต้นทางจะส่งผลการติดตามครอบครัว การประเมินครอบครัวมาเพื่อดำเนินการประเมินผลต่อไป
    - การดำเนินคดีของผู้รับการคุ้มครองซึ่งผู้รับการคุ้มครองโดยส่วนใหญ่จะถูกกันตัวเป็นพยาน หรือเป็นผู้เสียหายในคดีไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาหรือคดีแรงงาน ทั้งนี้การเสร็จสิ้นของคดีจะสอดคล้องกับผลการประเมินครอบครัว เนื่องจากกรณีของคนต่างชาตินั้นการประเมินผลจะผ่านก็ต่อเมื่อกระบวนการประเมินครอบครัวและกระบวนการทางคดีเสร็จสิ้น
- ทั้ง ๒ กระบวนการ

กระบวนการที่ ๗ การคืนสู่สังคม

การคืนสู่สังคมเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญไม่น้อยกว่ากระบวนการอื่น ซึ่งมีผลมาจากการประเมินผลผู้รับการคุ้มครอง เพราะการคืนสู่สังคมจะเป็นบันไดก้าวสำคัญในการให้ผู้รับการคุ้มครองกลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ และไม่กลับไปสู่ปัญหา หรือตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ซ้ำอีก ทั้งนี้มีรายละเอียดดังนี้

๗.๑ กรณีคนไทยหลังจากประเมินผลผู้รับการคุ้มครองในทุกๆ ด้านผ่านแล้ว เช่น การเป็นพยานในคดีสิ้นสุด ครอบครัวของผู้รับการคุ้มครองมีความพร้อม / ไม่มีความพร้อมในการรับตัวผู้รับการคุ้มครองกลับ เป็นต้น จะมีการดำเนินการดังนี้

(๑) ส่งกลับคืนสู่ครอบครัว เมื่อผู้รับการคุ้มครองมีความพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคม และครอบครัวก็มีความพร้อมในการดูแลผู้รับการคุ้มครอง การกลับคืนสู่ครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับผู้รับการคุ้มครอง

(๒) ส่งต่อผู้รับการคุ้มครองไปยังหน่วยงานอื่นที่เหมาะสม ผู้รับการคุ้มครองบางรายไม่มีครอบครัว หรือไม่สามารถกลับคืนสู่ครอบครัวได้ ก็จะไปประสานส่งต่อผู้รับการคุ้มครองไปยังหน่วยงาน ที่เหมาะสมต่อการดูแลคุ้มครองต่อไป

๗.๒ กรณีเด็กต่างชาติ จะมีขั้นตอนการดำเนินงานส่งผู้รับการคุ้มครองกลับคืนสู่ครอบครัว และสังคม มีรายละเอียดดังนี้

(๑) นักสังคมสงเคราะห์ที่ได้รับหนังสือแจ้งหรือประสานจากส่วนกลางถึงจำนวนที่ผู้รับการคุ้มครองสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว/สังคมได้

(๒) นักสังคมสงเคราะห์ดำเนินการตรวจสอบรายชื่อตามรหัสประจำตัวที่แจ้งมาว่าถูกต้องหรือไม่

(๓) นักสังคมสงเคราะห์ประสานรถรับจ้างที่จะไปส่งผู้รับการคุ้มครองกลับประเทศภูมิลำเนา เพื่อนัดวันเดินทาง

(๔) นักสังคมสงเคราะห์ประสานองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) เพื่อแจ้งยอดเงินที่ต้องใช้ในการส่งกลับพร้อมทั้งวันเดินทาง ทำประมาณการค่าใช้จ่ายส่งให้ องค์การระหว่างประเทศ เพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) เพื่อดำเนินการเบิกจ่ายเงินสนับสนุน

(๕) นักสังคมสงเคราะห์ประสานผู้ที่เกี่ยวข้องของการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้รับการคุ้มครอง พร้อมแจ้งวันเดินทางส่งกลับภูมิลำเนา

(๖) นักสังคมสงเคราะห์แจ้งผู้รับการคุ้มครองให้มาตรวจสอบทรัพย์สินและยอดเงินที่ถูกต้อง พร้อมทั้งดำเนินการเบิกตามแบบฟอร์ม โดยผ่านหัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคมและผู้อำนวยการสถานคุ้มครองฯ

(๗) นักสังคมสงเคราะห์นำผู้รับการคุ้มครองไปสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อทำเลขรหัสประจำตัว (IDC) ในกรณีที่ไม่มี (IDC)

(๘) นักสังคมสงเคราะห์นำผู้รับการคุ้มครองไปสถานทูต (กรณีสัญชาติลาว)

(๙) นักสังคมสงเคราะห์ที่ทำงานที่ขออนุมัติพันธุ์อุปการะ และแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

(๑๐) นักสังคมสงเคราะห์ที่ทำงานที่ขออนุมัติไปราชการและส่งผู้รับการคุ้มครอง

(๑๑) นักสังคมสงเคราะห์แจ้งรายชื่อผู้รับการคุ้มครองที่ส่งกลับให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อจำหน่ายและตัดยอดผู้รับการคุ้มครอง

(๑๒) ประสานเจ้าหน้าที่เตรียมความพร้อมผู้รับการคุ้มครองในการจัดกิจกรรมก่อนส่งกลับคืนสู่ครอบครัว/สังคม

(๑๓) ตรวจกระเป๋าดูเส้นทางของผู้รับการคุ้มครองก่อนออกเดินทางกลับประเทศภูมิลำเนา

(๑๔) ออกเดินทางกลับประเทศภูมิลำเนา โดยผ่านองค์การรองรับ

กระบวนการที่ ๘ การติดตามผล

การติดตามผลผู้รับการคุ้มครองหลังจากส่งกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคมแล้ว ๙ เดือน และ ๑๒ เดือน ดังนี้

๘.๑ กรณีคนไทย

- การติดตามผล โดยนักสังคมสงเคราะห์ออกเยี่ยมบ้าน หรือประสานให้หน่วยงานในภูมิลำเนาติดตามผลให้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการติดตามผลผู้รับการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพ
- ติดตามผลทางจดหมายตอบรับ หรือโทรศัพท์ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกและรวดเร็ว

๘.๒ กรณีคนต่างชาติ

หน่วยงานประเทศต้นทางจะเป็นผู้ติดตามผล และรายงานให้ทราบในบางกรณี อาจประสานหน่วยงานภาคเอกชนติดตามผลให้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันผู้รับการคุ้มครองในแต่ละประเทศกลับเข้ามายังประเทศไทย หรือตกเป็นผู้เสียหายการค้ามนุษย์ซ้ำอีก

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการล่าม และล่ามชุมชน

๒.๒.๑ ความหมายของการล่าม

“ล่าม” หรือ “interpreter” ตามความหมายที่ ๑ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายถึง ผู้แปลคำพูดจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งโดยทันที

Merriam - Webster Dictionary ให้ความหมายของ “interpreter” หมายถึง “one who translates orally for parties conversing in different languages” หมายถึง ผู้แปลคำพูดให้กับกลุ่มคนที่สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในภาษาที่แตกต่างกัน

๒.๒.๒ ประเภทของการล่าม

หากแบ่งตามลักษณะวิธีการทำล่าม สามารถแบ่งได้เป็น

(๑) ล่ามพูดพร้อม (Simultaneous interpreting) คือ แปลสิ่งที่ผู้พูดกำลังกล่าวจากภาษาหนึ่ง ไปเป็นภาษาหนึ่งไปพร้อมๆ กัน (สิงห์ทอง ลาภพิเศษพันธุ์: ๒๕๕๓)

(๒) ล่ามพูดตาม (Consecutive interpreting) คือ การล่ามโดยแปลคำพูดภาษาต้นทางหลายประโยคไปเป็นภาษาปลายทาง โดยเป็นการแปลคำพูดหลังจากที่ผู้พูดพูดจบ และหยุดให้ล่ามแปล (Seleskovitch, 1978: 3)

(๓) ล่ามกระซิบ (Whisper interpreting, Chuchotage) คือ การล่ามโดยแปลคำพูดในลักษณะเดียวกับการล่ามพูดพร้อม แต่ด้วยไม่มีชุดอุปกรณ์เครื่องเสียง หรือชุดไมโครโฟน ล่ามจะแปลคำพูดให้ผู้ฟังด้วยการกระซิบหรือเสียงเบาๆ

หากแบ่งตามลักษณะการทำงานของการล่ามในแต่ละสถานการณ์ต่างๆ สามารถยกตัวอย่างประเภทของการล่ามได้ ดังนี้

(๑) ล่ามการประชุม (Conference interpreting) หมายถึง ล่ามที่ทำหน้าที่ล่ามในการประชุมแบบเป็นทางการ การสัมมนาที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก หรือการประชุมขนาดเล็กที่เป็นเชิงเทคนิคหรือความลับ รวมถึงการเยือนสถานที่เป็นทางการ โดยการล่ามสามารถทำได้ ๒ ลักษณะ คือ ล่ามพูดพร้อมและล่ามพูดตาม

(๒) ล่ามติดตาม หรือล่ามประสานงาน (Liaison/ Escort interpreting) หมายถึง ล่ามที่ทำหน้าที่ติดตามผู้ใช้ล่ามเพื่อทำการล่ามให้ในวาระ สถานที่ต่างๆ อาทิเช่น การ

ประชุม การสัมภาษณ์ การเยือนสถานที่ เป็นต้น โดยเป็นได้ทั้งในลักษณะล่ามพูดพร้อม หรือล่ามพูดตาม

(๓) ล่ามศาล (Court interpreting) หมายถึง ล่ามที่ทำหน้าที่แปลคำพูดในศาล โดยเป็นได้ทั้งในลักษณะล่ามพูดพร้อม หรือล่ามพูดตาม

(๔) ล่ามชุมชน (Community interpreting) หรือล่ามบริการสาธารณะ (Public service interpreter (PSI)) หมายถึง ล่ามที่ทำหน้าที่ในบริบทของการให้บริการทางสาธารณะต่างๆ เช่น กฎหมาย สาธารณสุข การศึกษา สวัสดิการสังคม ฯลฯ โดยลักษณะการล่ามที่ใช้ส่วนใหญ่คือ ล่ามพูดตาม และล่ามกระซิบ (Corsellis, 2008: 4-5)

(๕) ล่ามทางไกล (Remote interpreting) คือ การล่ามทางโทรศัพท์ (Telephone interpreting) หรือ การล่ามทางวิดีโอ (VDO interpreting) ซึ่งเป็นการล่าม โดยผู้พูด ผู้ฟัง และล่าม อาจมีได้อยู่ในที่เดียวกัน แต่อาศัยการถ่ายทอดเสียงหรือภาพและเสียงผ่านทางอุปกรณ์สื่อสารทางเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร โดยลักษณะการล่ามสามารถเป็นล่ามพูดพร้อม หรือล่ามพูดตามก็ได้

๒.๒.๓ ล่ามชุมชน

ทั้งนี้ เนื่องจากล่ามที่ทำงานช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทยนั้น จะอยู่ในประเภทล่ามชุมชน ผู้วิจัยจึงได้มุ่งศึกษาล่ามดังกล่าว

๒.๒.๓.๑. ความหมายของล่ามชุมชน

“ล่ามชุมชน” (Community interpreting) หมายถึง ล่ามที่ทำหน้าที่ในบริบทของการให้บริการทางสาธารณะต่างๆ เช่น กฎหมาย สาธารณสุข การศึกษา สวัสดิการสังคม ฯลฯ ในบางครั้งสามารถเรียกได้ว่าเป็นล่ามสนทนา (Dialogue interpreting) ล่ามประสานงาน (liaison interpreting) ล่ามวัฒนธรรม (Cultural interpreting) ล่ามติดตาม (Escort interpreting) หรือ ล่ามเฉพาะกิจ (Ad-hoc interpreting) (Hale, 2007) และบางครั้งจะเทียบเคียงไปตามสภาพการทำงานแวดล้อม อาทิเช่น ล่ามสาธารณสุข (Healthcare interpreting) ล่ามการแพทย์ (Medical interpreting) ล่ามกฎหมาย (Legal interpreting) ล่ามสังคม (Social interpreting) (Pöchhacker, 2004) ขณะที่ประเทศสหราชอาณาจักรจะใช้คำว่า ล่ามบริการสาธารณะ (Public service interpreting (PSI)) เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม คำว่า “Community interpreting” หรือ “ล่ามชุมชน” นั้น ดูจะเป็นที่ยอมรับกว้างขวางที่สุด สังเกตได้จากการประชุมคริติคัล ลิงก์ ในหลาย

คราว (The Critical Link conference series: Toronto 1995, Vancouver 1998, Montreal 2001, Stockholm 2004, Sydney 2007, Birmingham 2010)

ล่ามชุมชน คือ การล่ามชนิดหนึ่งซึ่งเน้นการแปลให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ หรือชนกลุ่มน้อย ให้สามารถเข้าถึงบริการที่จำเป็นด้านการสาธารณสุข การศึกษา สังคมสงเคราะห์ และกฎหมาย เป็นต้น (วิกิพีเดีย: community interpreting)

ล่ามชุมชน มีความแตกต่างจากล่ามการประชุมหรือการค้า ซึ่งมีความรับผิดชอบในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความพึงพอใจร่วมกันระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพกับลูกค้า ซึ่งมีภูมิหลังและมุมมองที่ต่างกันอย่างมีความรู้และอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ลูกค้าในที่นี้ หมายถึง ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย แรงงานข้ามชาติ ดังนั้น ล่ามชุมชนต้องมีทักษะความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม และการล่าม (Margareta, 2000)

ล่ามชุมชน คือ ล่ามประเภทหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจาก ล่ามการประชุมในด้านบทบาทลักษณะการทำงาน และสถานที่ทำงาน (Jacobsen, 2009)

๒.๓ แนวคิดด้านลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามชุมชน

๒.๓.๑ ลักษณะการทำงานงานของล่ามชุมชน

Corsellis (2005) ได้อธิบายลักษณะงานของล่ามชุมชนว่าจะต้องทำงานในบริบทการให้บริการสาธารณะต่างๆ อันหมายรวมถึงด้านกฎหมาย สาธารณสุข การศึกษา การเคหะ สุขอนามัยสิ่งแวดล้อม และบริการทางสังคมต่างๆ

ทั้งนี้ Garber (2000) ได้แสดงถึงลักษณะการทำงานโดยหลักของล่ามชุมชนไว้ ๕ ลักษณะ ดังนี้

๑. การล่ามเกิดขึ้นในบริบทที่เป็นการสัมภาษณ์ โดยเกือบทุกครั้ง ผู้สนทนาจะเป็นผู้ให้บริการที่เป็นนักวิชาชีพ และมีบุคคลผู้ต้องการการบริการ
๒. การล่ามเกิดขึ้นในช่วงที่ถือเป็นสถานการณ์วิกฤติของบุคคลผู้ต้องการการบริการ

๓. หากเกิดความเข้าใจผิดในการสื่อสาร วิฤติการณ์ของบุคคลผู้ต้องการการบริการจะยิ่งเลวร้ายลง ซึ่งผู้ให้บริการก็จะยิ่งต้องรับผิดชอบมากขึ้น
๔. ด้วยภาษาพูดที่ต่างกัน ผู้สนทนาทั้ง ๒ ฝ่ายจะขาดความคุ้นเคยต่อวัฒนธรรมของกันและกัน
๕. ผู้ให้บริการกุมอำนาจในสัมพันธภาพนี้เกือบทั้งหมด อันรวมไปถึงอำนาจที่จะจัดหา หรือระงับบริการซึ่งเป็นที่ต้องการ

ส่วน Cambridge (2004) นั้น อธิบายว่าล่ามชุมชนจะต้องรับมือกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาวะทางอารมณ์และภาษาที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์เป็นประจำ

Jacobsen (2009) ได้อธิบายเกี่ยวกับล่ามชุมชน ไว้ว่า เป็นการสื่อสารระหว่างกัน มีลักษณะเป็นการสนทนาที่มีผู้พูดอย่างน้อยสองคน เป็นการล่ามสองทาง โดยมากเป็นการพูดโต้ตอบทันที แต่บางส่วนอาจจะเตรียมมาก่อน ประโยคจะค่อนข้างสั้น โดยมากใช้ในสังคมที่มีหลากหลายเชื้อชาติ

ขณะที่ Hrehovcik (n.d.) เห็นว่า ล่ามชุมชนนั้น บริบทหรือเนื้อหาในการล่ามขึ้นอยู่กับสถานการณ์ มักจะเป็นการสนทนาในกลุ่มไม่กี่คน มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบระหว่างกัน ไม่ค่อยเป็นทางการ และไม่มีอุปกรณ์มาตรฐาน

- นอกจากนี้ Roberts (1994) ได้เขียนถึงลักษณะการทำงานของล่ามชุมชน ไว้ว่า
๑. เป็นการดำเนินการเพื่อทำให้เข้าถึงบริการสาธารณะได้ ดังนั้นจึงมักทำงานในสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับหน่วยงาน ต่างๆ
  ๒. โดยมากเป็นการล่ามบทสนทนาซึ่งจะเป็นในรูปแบบปฏิสัมพันธ์กันมากกว่ารูปแบบสุนทรพจน์
  ๓. ส่วนใหญ่จะเป็นแปลไป-มา ระหว่างคู่ภาษาหรือภาษาทั้งหมดที่ใช้พูดอยู่ประจำ
  ๔. ล่ามชุมชนจะอยู่ในตำแหน่งที่เห็นได้ชัดเจนมากกว่าล่ามการประชุม
  ๕. ภาษาที่ใช้ล่ามในการล่ามมีหลากหลายภาษา โดยมากเป็นภาษาของคนกลุ่มน้อย

Roberts (1994) เขียนไว้ว่า ล่ามชุมชนแตกต่างจากล่ามที่ประชุม ในด้านต่างๆ ได้แก่ (๑) วัตถุประสงค์ (๒) คนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (๓) จำนวนคนที่เกี่ยวข้อง (๔) วิธีการสื่อสารหรือ

สนทนา (Discourse used) (๕) วิธีการแปล (Mode of interpreting) (๖) ทิศทางการแปล (Directionality of interpreting)

๒.๓.๒ บทบาทของล่ามชุมชน

Corsellis (2008) ได้อธิบายว่าบทบาทหลักของล่ามชุมชนคือ การเป็นผู้ชำนาญการทางภาษาและวัฒนธรรมระหว่างผู้สนทนา โดยความถูกต้องของภาษาที่แปลนั้น ถือเป็นหลักการจำเป็นประการหนึ่งในการล่าม

Roberts (1994) ให้ความเห็นว่า ล่ามชุมชนมักได้รับการมองว่าเป็น “ผู้เป็นปากเป็นเสียงแทน” หรือ “นายหน้าทางวัฒนธรรม” (cultural brokers) และมีบทบาทมากกว่าบทบาทความเป็นกลางของล่ามตามหลักทั่วไป

๒.๔ ลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามชุมชนในประเทศไทย

ล่ามชุมชนในประเทศไทยโดยมากเป็นอาสาสมัครชาวต่างชาติ เนื่องจากสามารถเข้าถึงเข้ากลุ่มแรงงานข้ามชาติ สามารถสื่อภาษาท้องถิ่น หรือภาษาต้นทาง หรือภาษาชาติพันธุ์ของประเทศนั้น (สมพงษ์ สระแก้ว, ๒๕๕๒) โดยทำงานให้กับหน่วยงานด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิแรงงาน หน่วยงานด้านการส่งเสริมป้องกันโรคติดต่อ การรักษาพยาบาล และตำรวจ

ทั้งนี้ ล่ามชุมชนในประเทศไทยมีบทบาท หน้าที่และลักษณะการทำงาน หลากหลาย เช่น

บทบาท	หน้าที่ หรือ ลักษณะการทำงาน
พนักงานสาธารณสุขต่างด้าว (พสต)	<ul style="list-style-type: none"> การส่งเสริมป้องกันโรค การติดตามเยี่ยมผู้ป่วยในชุมชน
อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต)	<ul style="list-style-type: none"> เน้นชุมชน และ โรงงาน
ครูอาสาสมัครต่างชาติ	<ul style="list-style-type: none"> เกี่ยวข้องกับด้านการสอนหนังสือเด็กในระบบ หรือ นอกกระบบโรงเรียน ในศูนย์การเรียนรู้
ผู้ช่วยงานคุ้มครองสิทธิ	<ul style="list-style-type: none"> ให้คำปรึกษาปัญหา การช่วยเหลือด้านกฎหมายและคดีความ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้จัดทำโครงการ “ลุ่มชุมชนอาสาพากลุ่มชาติพันธุ์เข้าถึงการบริการสาธารณสุข” เพื่อให้ลุ่มเป็นแกนกลางเชื่อมและสานความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานสาธารณสุขและโรงพยาบาล โดยลุ่มจะทำหน้าที่ ดังนี้

- แปลการซักถามและตอบคำถามระหว่างหมอกับคนไข้
- แปลคำแนะนำของหมอเรื่องวิธีการดูแลสุขภาพ
- พาไปห้อยยา
- บอกขั้นตอนและวิธีการกินยา

ทั้งนี้ ลุ่มชุมชนอาสา จะต้องผ่านการอบรมเป็นเวลา ๖ เดือน ในเรื่องการรักษาสุขภาพคนในหมู่บ้าน การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การดูแลผู้ป่วย การกรองเอกสารการเข้ารักษาพยาบาล เป็นต้น โดยจะได้รับประกาศนียบัตรรับรองจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และมีบัตรประจำตัวลุ่ม

๒.๕ ลุ่มในกระบวนการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิการผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย

จากแผนภูมิที่ ๑ แสดงแนวทางและขั้นตอนการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ลุ่มมีบทบาทในกระบวนการทำงานใน ๒ ขั้นตอนหลักๆ ดังนี้

๑) การเข้าช่วยเหลือ ลุ่มจะได้รับการประสานงานจากเจ้าหน้าที่รัฐ หรือ องค์กรพัฒนาเอกชน ในการเข้าช่วยเหลือผู้รับความคุ้มครองที่เป็นต่างชาติ ทั้งจากโรงงาน สถานประกอบการ บ้านของนายจ้าง

๒) การสอบข้อเท็จจริง และแจ้งสิทธิที่จะได้รับ โดยการสัมภาษณ์ของนักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยาในบางกรณีจะสอบร่วมกับลุ่มแต่ละสัญชาติ เพื่อการสื่อสารที่เข้าใจตรงกัน ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัวเบื้องต้น ประวัติครอบครัว การศึกษาพฤติกรรม สภาวะทางร่างกาย จิตใจ ชุมชน รวมถึงสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ รวมถึงประเด็นของการตกเป็น ผู้เสียหายการค้ามนุษย์

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า ในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นชาวต่างชาตินั้น จำเป็นต้องใช้ล่ามในทุกกระบวนการที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับความคุ้มครองชาวต่างชาติ

นอกจากนี้ ล่ามยังเข้าไปมีบทบาทในการวางแผนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในการเข้าช่วยเหลือในกรณีมีชาวต่างชาติ และ (สมพงษ์ สระแก้ว: ๒๐ ธ.ค. ๒๕๕๓) เป็นองค์ประกอบสำคัญในขั้นตอนการสืบข้อเท็จจริง การคัดแยกผู้เสียหาย การให้คำปรึกษาและปรับสภาพจิตใจผู้เสียหาย เพื่อสร้างความไว้วางใจ และรับเรื่องร้องเรียนให้กับเจ้าหน้าที่และทีมสหวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม มักจะพบว่ามียุติหลายครั้งที่ล่ามสื่อสารเกินกว่าที่เจ้าหน้าที่ได้พูดออกไป หรือการที่ล่ามเองเป็นผู้ละเมิด เช่น การใช้วาจาที่ไม่สุภาพ การข่มขู่ผู้เสียหายเนื่องจากผู้กระทำผิดอาจจะเป็นคนที่ล่ามรู้จัก หรือการอดฉลาดทั้งที่ล่ามเองก็ไม่เข้าใจในสิ่งที่เจ้าหน้าที่กำลังสื่อสาร

จากการศึกษาข้างต้น พบว่า ล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์นั้น ก็คือล่ามชุมชนที่เน้นทำงานในด้านนี้โดยเฉพาะเจาะจง ลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองฯ มีความคล้ายคลึงกับล่ามชุมชน หากแต่ล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองฯ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการค้ามนุษย์ กระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองฯ และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในด้านนี้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัย ดังรายละเอียดในบทต่อไป

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในเรื่องล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น ๔ หัวข้อ และดำเนินการโดยผู้วิจัย ๔ คน ดังนี้

๑. บทบาทและลักษณะการทำงานของล่ามด้านสังคมสงเคราะห์ ดำเนินการวิจัย โดย นางสาวศิริพร ศิริธนะชัย
๒. ความคาดหวังด้านคุณภาพและบทบาทของล่าม โดย นางสาวพรพรรณ ฟ้ากระจ่าง
๓. ความต้องการในการฝึกอบรมล่าม โดย นางสาวรัตนา แซ่เฮ้ง
๔. บทบาทและลักษณะการทำงานของล่าม ในกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดย พลตำรวจตรีณัฐธร เพราะสุนทร

ซึ่งในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาบทบาทและลักษณะการทำงานของล่ามด้านสังคม ในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

อนึ่ง ผู้วิจัยในหัวข้อที่ ๑, ๒ และ ๓ ได้เลือกเก็บข้อมูลเรื่องล่ามในกระบวนการสังคมสงเคราะห์จากกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเดียวกัน คณะผู้วิจัยตระหนักถึงจรรยาบรรณในการวิจัย และได้ปฏิบัติตามคู่มือแนะนำการปฏิบัติด้านจริยธรรมและสิทธิมนุษยชนในการต่อต้านการค้ามนุษย์ (UNIAP, 2008) นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังตระหนักดีว่าประเด็นการค้ามนุษย์นั้นเป็นเรื่องที่อ่อนไหว มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย รวมถึงคดีของผู้เสียหายที่ให้ข้อมูลก็ยังคงอยู่ระหว่างการดำเนินการ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงจำกัดผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์โดยทำการเก็บข้อมูลพร้อมกันทั้งสามคนในแต่ละครั้ง และใช้แบบสอบถามที่มีคำถามครอบคลุมเนื้อหา ๓ ข้อแรกทั้งหมดเพียงหนึ่งชุดต่อผู้ให้ข้อมูล ๑ คน

ในหัวข้อวิธีการวิจัยในสารนิพนธ์ของผู้วิจัยทั้งสามคนจึงมีความคล้ายคลึงกัน โดยผู้วิจัยแต่ละคนจะระบุส่วนที่ตนรับผิดชอบแยกกันไป

๓.๑ ประชากร

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ เป็น ๒ กลุ่ม คือผู้ใช้ล่าม และ ล่าม ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการด้านสังคมสงเคราะห์ ในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ล่าม จำนวน ๕ คน โดยมีคู่ภาษา ประสบการณ์ และสังกัด ดังนี้

คู่ภาษา	สัญชาติ	ประสบการณ์ทำงานด้านล่าม	ประสบการณ์ล่ามในเรื่องการค้ามนุษย์	สังกัด
พม่า-ไทย	ไทย	๕	๕	องค์กรพัฒนาเอกชน
พม่า-ไทย	ไทย	๔	๔	อิสระ
เขมร-ไทย	ไทย	มากกว่า ๕	๒	องค์กรพัฒนาเอกชน
เขมร-ไทย	ไทย	๓	น้อยกว่า ๑ ปี	องค์กรพัฒนาเอกชน
เขมร-ไทย	ไทย	๒	ไม่มี	องค์กรพัฒนาเอกชน

๒. ผู้ใช้ล่าม จำนวน ๑๑ คน ได้แก่

ประเภท	ตำแหน่งของผู้ให้สัมภาษณ์	จำนวน (คน)
องค์กร/หน่วยงานของรัฐบาล	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ	๑
	เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์	๒
องค์กรพัฒนาเอกชน		๒
สำนักงานกฎหมาย	ทนายความ	๒
ผู้เสียหาย	สัญชาติพม่า	๔

๓.๒ เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลในการวิจัยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงคุณภาพ

เนื่องจากผู้วิจัยไม่ต้องการรบกวนเวลาผู้ให้ข้อมูลมากเกินไป ผู้วิจัยจึงรวบรวมคำถามของการวิจัยทั้งสามชิ้น เข้าไว้เป็นชุดคำถามเดียว และเข้าสัมภาษณ์พร้อมกันในครั้งเดียว โดยผู้วิจัยแต่ละคนจะสัมภาษณ์เพิ่มเติมในหัวข้อของตน

แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามครอบคลุม ๓ ประเด็น คือ (๑) ความคาดหวังด้านบทบาทและคุณภาพ (๒) ความต้องการการอบรม (๓) ข้อมูลทั่วไป คณะผู้วิจัยได้จัดทำชุดแบบสอบถาม ๓ ชุดตามกลุ่มเป้าหมาย โดยแต่ละชุดมีการปรับเปลี่ยนคำถามให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม คือ

๑. ชุดแบบสอบถามสำหรับผู้ใช้ล่ามที่เป็นเจ้าหน้าที่องค์การภาครัฐและเอกชน
๒. ชุดแบบสอบถามสำหรับผู้ใช้ล่ามที่เป็นผู้เสียหายชาวพม่า โดยแบบสอบถามชุดนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาพม่า
๓. ชุดแบบสอบถามสำหรับล่าม

การสัมภาษณ์ ประกอบด้วยชุดคำถามด้านลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในกระบวนการฯ ซึ่งได้แยกชุดคำถามออกเป็น ๒ ชุด คือ (๑) ชุดคำถามสำหรับผู้ใช้ล่าม สำหรับเจ้าหน้าที่องค์การภาครัฐและเอกชน และผู้เสียหาย และ (๒) ชุดคำถามสำหรับล่าม นอกจากนี้คำถามในชุดคำถามแล้ว คณะผู้วิจัยได้ถามเพิ่มเติม เพื่อความชัดเจนและข้อมูลเพิ่มเติมให้ครอบคลุมมากขึ้นจาก จากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ในแบบสอบถาม เช่น สภาพแวดล้อม แรงกดดัน ปัญหา บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ค่าตอบแทน และช่องทางการติดต่อ เป็นต้น

ในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย จะใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นหลัก โดยจะใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามประกอบ เพื่อข้อมูลที่ครอบคลุมและชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ รายละเอียดของชุดคำถามปรากฏอยู่ในภาคผนวก

ในการเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบแบบสอบถามก่อน แล้ว คณะผู้วิจัยจึงร่วมกันสัมภาษณ์พร้อมบันทึกเสียง เวลาที่ใช้โดยเฉลี่ยคือประมาณ ๑ ชั่วโมงต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ๑ คน ในกรณีผู้เสียหายชาวพม่า คณะผู้วิจัยขอให้ผู้เสียหายทำแบบสอบถามที่แปลเป็นภาษาพม่าแล้วคณะผู้วิจัยจึงร่วมกันสัมภาษณ์ผ่านล่ามภาษาไทย – พม่า โดยเป็นการสัมภาษณ์ผู้เสียหายทั้ง ๔ คนพร้อมกัน ซึ่งใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ ๑ ชั่วโมง

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ ความต้องการล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ในปัจจุบัน การค้ามนุษย์ยังคงเป็นปัญหา และมีการจับกุมอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าผู้เสียหาย โดยส่วนมากยังคงเป็นชาวต่างชาติที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศพม่า ประเทศกัมพูชาและประเทศลาว แต่ก็พบว่าผู้เสียหายจากประเทศอื่นๆ ในจำนวนที่มากขึ้น เช่น ประเทศบังคลาเทศ ประเทศเวียดนาม ประเทศจีน และประเทศจากยุโรปตะวันออก ซึ่งทำให้ความต้องการล่ามในภาษาของประเทศเหล่านั้นมีจำนวนมากขึ้น

จากการเก็บข้อมูลพบว่า ความต้องการล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ยังคงมีความต้องการอย่างมาก โดยเฉพาะในคู่ภาษาไทย - พม่า และ ไทย - เขมร เนื่องจากผู้เสียหายฯ มาจากสองประเทศเพื่อนบ้านนี้มากที่สุด นอกจากนี้ในกลุ่มผู้เสียหายชาวพม่ายังพบว่าแยกเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีภาษาของเฉพาะของตนอีกจำนวนมาก ดังนั้นล่ามภาษาไทย - พม่าชนกลุ่มน้อยก็ยังเป็นที่ต้องการอีกมาก โดยเฉพาะในช่วงที่มีการจับกุมกลุ่มใหญ่ นอกจากนี้ ล่ามในภาษาอื่นๆ ก็มีความต้องการเพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากความต้องการล่ามที่มากขึ้นแล้ว คุณภาพของล่าม จำนวนล่ามในคู่ภาษาที่ต้องการ ความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่อง การจัดจ้าง ค่าตอบแทนล่าม และงบประมาณการจัดจ้างล่าม เป็นปัจจัยที่ทำให้จำนวนล่ามมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังที่พบในงานวิจัยว่า

(๑) จำนวนล่ามที่มีคุณภาพ¹ มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ โดยเฉพาะคู่ภาษาไทย-พม่า ภาษาไทย-ภาษาชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในพม่า เช่น มอญ ปกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ไทยใหญ่ เป็นต้น และภาษาไทย - เขมร จากการเก็บข้อมูล ล่ามคู่ภาษาไทย - พม่าที่มีคุณภาพนั้น มีจำนวนน้อย ที่เป็นที่ยุติในในกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนและเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ ซึ่งล่ามกลุ่มนี้จะมีตารางเวลาที่ค่อนข้างแน่น บางครั้งการดำเนินการช่วยเหลือฯ จำเป็นต้องล่าช้าออกไปเพราะรอล่าม

¹ ล่ามที่มีคุณภาพ หมายถึง มีความรู้ด้านภาษาของคู่ภาษาอยู่ในเกณฑ์ดี แปลตรงไปตรงมา รับผิดชอบ เข้าใจหน้าที่ของตน ให้อใจได้ มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และกระบวนการให้ความช่วยเหลือฯ ในเบื้องต้น

(๒) เวลาการทำงานและปริมาณของงานที่ไม่แน่นอน บวกกับงบประมาณที่จำกัด ทำให้ไม่มีการจัดจ้างล่ามประจำหน่วยงาน ล่ามอิสระที่มาทำงานได้เมื่อมีความต้องการใช้มักเป็นผู้ที่อยู่ระหว่างรองานหรือนักศึกษามหาวิทยาลัย ซึ่งจะมีปัญหาด้านคุณภาพและความต่อเนื่องของการทำงาน ส่วนล่ามที่มีคุณภาพโดยมากเป็นพนักงานประจำ ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบและเวลาทำงานที่แน่นอน การทำหน้าที่ล่ามจะต้องได้รับอนุญาตจากต้นสังกัด และบางครั้งเวลาการทำงานที่ไม่แน่นอนของเจ้าหน้าที่ และกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ที่ยาวนาน ทำให้เป็นการยากที่ล่ามจะปลื้มตัวมาช่วยงานได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ขาดความต่อเนื่องอันมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

(๓) อัตราและการจ่ายค่าตอบแทนล่ามนั้น ขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่จัดจ้าง

กรณีหน่วยงานของรัฐ ค่าตอบแทนคิดเป็นรายชั่วโมงการทำงาน อาจมีค่าเดินทางหรือจัดหาพาหนะเดินทางให้บ้างเป็นกรณีๆ ไป อัตราค่าตอบแทนอยู่ที่ประมาณ ๒๐๐ - ๓๐๐ บาทต่อชั่วโมง จ่ายตามชั่วโมงการทำงานจริง ไม่นับรวมค่าเสียเวลา เช่น นัดแล้ว เดินทางมาถึงแล้ว แต่แจ้งยกเลิกโดยทันที หรือกรณีศาลนัดไต่สวน ต้องไปนั่งรอแต่ผู้เสียหายอาจจะไม่ได้ขึ้นให้การ ล่ามก็ไม่ได้ทำหน้าที่ก็จะไม่ได้รับค่าตอบแทน

กรณีองค์กรพัฒนาเอกชน ค่าตอบแทนคิดเหมาเป็นรายวันรวมค่าเดินทางแล้ว อัตราค่าตอบแทนอยู่ที่ประมาณวันละ ๑,๕๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท โดยมากแล้วการจัดหาล่ามขององค์กรพัฒนาเอกชน นั้น เป็นการสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานรัฐที่มีงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดจ้างล่าม ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้เสียหาย

องค์กรพัฒนาเอกชน ทราบดีถึงความต้องการล่ามที่เพิ่มมากขึ้นและความไม่เพียงพอของล่าม โดยพยายามเปิดรับสมัครล่ามในคู่ภาษาต่างๆ มากขึ้น และร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในการจัดการอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพของล่าม ซึ่งพบว่า จำนวนผู้ที่มีความรู้ด้านภาษานั้นมีจำนวนหนึ่ง que เมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้วสามารถที่จะพัฒนาทักษะความสามารถเป็นล่ามที่มีคุณภาพได้ แต่ท้ายสุดแล้ว กลุ่มคนเหล่านี้กลับไม่ได้มีความสนใจที่จะยึดงานล่ามเป็นอาชีพอย่างจริงจัง ซึ่งเหตุผลโดยส่วนใหญ่แล้วล้วนสะท้อนออกมาด้านความมั่นคงในอาชีพและค่าตอบแทนตามที่กล่าวไว้ข้างต้น

จะเห็นว่า ความต้องการล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะล่ามคู่ภาษาไทย-พม่า และ ไทย-เขมร ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง และจำนวนล่ามที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการในปัจจุบัน โดยปัจจัยหลัก คือ การมั่นคงในอาชีพและผลตอบแทนที่ได้รับ

๔.๒ บทบาทของล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ล่ามมีบทบาทสำคัญอย่างมากในกระบวนการค้ามนุษย์ เพราะทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่สหวิชาชีพ ล่ามเข้าไปมีบทบาทในเกือบทุกขั้นตอนของกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ที่ต้องมีการสื่อสารกับผู้เสียหายชาวต่างชาติ เช่น การเข้าช่วยเหลือ การคัดแยกผู้เสียหาย การสอบข้อเท็จจริงระหว่างอยู่บ้านพักพิง การดำเนินคดีในชั้นศาล การส่งตัวกลับ เป็นต้น และหลายๆ ครั้ง ล่ามจะถูกร้องขอให้ช่วยทำในบทบาทอื่นๆ เพื่อให้การทำงานของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่ง บทบาทของล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สามารถสรุปได้ ดังนี้

- ๑) ผู้แปลภาษา
- ๒) ผู้อธิบาย ให้ข้อมูลขยายความเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในขั้นตอนต่างๆ มากขึ้น เช่น ในการเข้าช่วยเหลือ ล่ามอาจต้องอธิบายให้ผู้เสียหายเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น และขั้นตอนต่อไปจะเป็นอย่างไร เพื่อลดการตื่นตระหนก และตื่นกลัว
- ๓) ผู้ประสานงาน เช่น ในการเข้าช่วยเหลือผู้เสียหาย ล่ามเข้าไปกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ แล้วต้องคอยประสานงานกับเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่รออยู่ด้านนอก หรือในบางกรณี ผู้เสียหายต้องการความช่วยเหลือก็จะแจ้งกับล่าม เพื่อให้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สถานคุ้มครอง
- ๔) ผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับจากผู้เสียหายทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ในบางกรณี การสอบข้อเท็จจริงที่ผู้เสียหายต้องตอบคำถามต่างๆ ให้กับเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์และทีมสหวิชาชีพ ซึ่งไม่มีความคุ้นเคย สื่อสารกันโดยตรงไม่ได้ ผู้เสียหายอาจจะอยู่ในภาวะกดดัน ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่กล้าที่จะเปิดเผยข้อมูล แต่ผู้เสียหายอาจจะเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้กับล่ามฟังในช่วงเวลาส่วนตัว ซึ่งข้อมูลเหล่านั้นมีผลต่อรูปคดี หรือประโยชน์ของผู้เสียหายเอง ล่ามจะต้องแจ้งข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ค้า ผู้เสียหายวางแผนหนีออกจากสถานคุ้มครองฯ เป็นต้น

๕) ผู้รับฟังปัญหา (ในมุมมองของผู้เสียหาย) เนื่องจากผู้เสียหายอยู่ในสภาพกดดัน ต้องการที่ฟังหรือผู้รับฟัง ผู้เสียหายจึงมักจะเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้กับล่าม และหวังว่าล่ามจะสามารถช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้นได้

๖) ผู้ช่วยงานเอกสาร เช่น การกรอกข้อมูลผู้เสียหายให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ การจัดทำบันทึกรายงานการปฏิบัติงานเพื่อส่งให้หน่วยงานที่ว่าจ้าง (ในกรณีที่เป็นการว่าจ้างจากหน่วยงานพัฒนาเอกชน) เป็นต้น

๗) ผู้ช่วยทนาย ในการดำเนินคดีในชั้นศาล ในกรณีที่ล่ามไม่ใช่ล่ามศาล ล่ามจะมีบทบาทคอยช่วยทนายตรวจสอบการแปลของล่ามศาล ล่ามต้องทำความเข้าใจเรื่องรูปคดี การเตรียมตัวของผู้เสียหาย แนวทางการซักถามของทนาย ชั้นตอนต่างๆ ในศาล เพื่ออธิบายให้กับผู้เสียหายให้เข้าใจและลดความวิตกกังวลก่อนการให้ขึ้นให้การ

๘) ผู้ไกล่เกลี่ย ในระหว่างการพักที่บ้านพักซึ่งมีผู้เสียหายจำนวนมาก จากหลายกลุ่มหรือหลายชาติพันธุ์ อาจเกิดการทะเลาะวิวาท หรือความไม่พอใจระหว่างกัน หรือกับเจ้าหน้าที่ ล่ามอาจจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อสร้างหรือปรับความเข้าใจระหว่างกัน

จะเห็นได้ว่า นอกจากบทบาทการเป็นผู้แปลแล้ว ล่ามยังมีบทบาทอีกหลายๆ ด้านที่แตกต่างไป ขึ้นกับลักษณะงานและสถานการณ์ที่ทำงานอยู่ ล่ามจึงไม่ใช่เป็นเพียงผู้สื่อภาษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคนสองกลุ่มเท่านั้น

๔.๓ ลักษณะการทำงานของล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ลักษณะการทำงานเป็นการล่ามพูดตามทั้งหมด มีทั้งที่เป็นการล่ามแบบหนึ่งต่อหนึ่ง หนึ่งต่อหลายคน และหลายคนต่อหลายคน ทั้งนี้จำนวนผู้ที่เกี่ยวข้องในการล่ามแต่ละครั้งแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ เช่น

- การเข้าช่วยเหลือ มักเป็นการล่ามแบบหลายคนต่อหลายคน โดยจะเป็นการแปลคำพูดของเจ้าหน้าที่หน่วยงานพัฒนาเอกชนให้กับผู้เสียหาย เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์และสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไป
- การสอบข้อเท็จจริง มักเกิดที่บ้านพักซึ่งมีผู้เสียหายอยู่ โดยจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่สหวิชาชีพ ทนายความ เข้าร่วมด้วย ซึ่งอาจจะเป็นการล่ามแบบผู้เสียหายหนึ่งคน หรือผู้เสียหายหลายคน กับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

- การส่งตัวเข้าพักที่บ้านพักพิง เป็นลักษณะการปฐมนิเทศให้กับผู้เสียหาย เพื่อแจ้งสิทธิพื้นฐานให้กับผู้เสียหาย และเพื่อให้ผู้เสียหาย รับทราบระเบียบ ข้อกำหนด และการปฏิบัติตนระหว่างที่อยู่ในบ้านพักพิง

- ระยะเวลาที่ผู้เสียหายอยู่ในบ้านพักพิง เมื่อผู้เสียหายร้องขอ หรือต้องการความช่วยเหลือ ล่ามจะเข้ามาเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่บ้านพักพิง

เวลาการทำงานของล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไม่มีกำหนดที่แน่นอน เช่น การเข้าช่วยเหลือ ขึ้นอยู่ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ได้รับแจ้งมา ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและการประสานงานกับกลุ่มสหวิชาชีพ การดำเนินคดี ก็ขึ้นอยู่กับเวลาที่ศาลนัด ไม่สามารถกำหนดเองได้ ระยะเวลาที่คดีสิ้นสุดอาจจะนานมากกว่า ๒-๓ ปี ในการทำงานแต่ละครั้งจะมีล่ามเพียงคนเดียว และใช้เวลาทำงาน ๖-๘ ชั่วโมง ไม่มีกำหนดเวลาพักที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความเหนื่อยล้าของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในแต่ละครั้ง สำหรับล่ามที่เป็นเจ้าหน้าที่ขององค์การพัฒนาเอกชนนั้น จะมีเวลาการทำงานที่แน่นอนกว่า เนื่องจากองค์กรฯ เน้นการให้ความช่วยเหลือและปรับสภาพจิตใจให้กับผู้เสียหาย โดยเฉพาะเด็กและสตรี ที่พำนักอยู่ในบ้านพักพิง โดยจะส่งล่ามที่เป็นเจ้าหน้าที่องค์กรฯ ออกไปเยี่ยมบ้านพักพิง หรือจัดกิจกรรมให้กับผู้เสียหายที่เป็นเด็ก เป็นรายสัปดาห์และมีการกำหนดวันที่แน่นอน เช่น ทุกวันพุธ เป็นต้น

สถานที่ทำงานของล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ นั้นหลากหลายแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ เช่น

- โรงงาน แผลปลา หรือสถานที่อื่นๆ เจ้าหน้าที่เข้าไปช่วยเหลือ
- บ้านพักพิง ในการสอบข้อเท็จจริงและการปรับสภาพจิตใจ
- สำนักทนายความ ในการเตรียมคดี ชักซ้อมความเข้าใจก่อนไปศาล
- ศาล
- โรงพยาบาล เมื่อผู้เสียหายต้องเข้ารับการรักษา
- ฯลฯ

นอกจากลักษณะการทำงานและสถานที่ทำงานที่ไม่แน่นอนแล้ว ล่ามยังมีความเสี่ยงจากการคุกคามของผู้กระทำความผิด เช่น นายจ้าง ผู้จัดการแรงงาน เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่สนใจจะทำงานล่ามด้านนี้ มีจำนวนไม่มากนัก

๔.๔ ปัญหาที่เกี่ยวข้องและแนวทางแก้ไข

จากการเก็บข้อมูล ในเรื่องความต้องการล่าม บทบาทและลักษณะการทำงานของล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ นั้น ได้รวบรวมปัญหาหลักๆ ที่เกี่ยวข้องและเสนอแนวทางแก้ไข ดังนี้

๔.๔.๑ ล่ามขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้

เนื่องจากล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยมากเป็นล่ามอิสระ ซึ่งวันและจำนวนเวลาทำงานไม่แน่นอนในแต่ละเดือน ไม่มีเงินเดือนประจำ ไม่มีสวัสดิการ ค่าตอบแทนที่ได้รับคิดเป็นต่อวันหรือ ต่อชั่วโมงการทำงาน ประกอบกับค่าตอบแทนอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ ทำให้ไม่มีความมั่นคงในอาชีพและรายได้ เมื่อมีโอกาส ล่ามเหล่านี้ก็จะมองหางานประจำที่มีความมั่นคงและรายได้ที่แน่นอนกว่า ซึ่งหากล่ามเหล่านี้ยังมีความต้องการอยากช่วยผู้อื่นที่ประสบปัญหา หรือช่วยผู้เสียหายฯ ก็จะไม่เลือกทำงานเป็นเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ประจำองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งยังมีโอกาสได้ทำงานเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้อื่นอยู่บ้าง หากไม่เช่นนั้นก็จะหันไปประกอบอาชีพอื่น ทำให้ล่ามมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ

สำหรับแนวทางในการแก้ไข นั้น ผู้วิจัยขอเสนอ ดังนี้

- หน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ร่วมมือกันจัดขึ้นทะเบียนล่ามที่มีคุณภาพในคู่ภาษาหลักๆ ที่ต้องใช้เป็นประจำ เพื่อให้ล่ามมีโอกาสได้รับงานมากขึ้นจากหลายๆ หน่วยงานและองค์กรฯ นอกจากนี้ อาจกำหนดสิทธิประโยชน์เชิงสวัสดิการพิเศษ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ล่ามคุณภาพเหล่านี้ ยังคงทำงานด้านนี้ต่อไป
  - เพิ่มอัตราค่าตอบแทนทั้งแบบรายชั่วโมงและรายวัน
  - กำหนดเกณฑ์ในการจ่ายค่าตอบแทนที่ชัดเจน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น หากนัดแล้วแต่ยกเลิกโดยไม่แจ้งล่วงหน้า จะต้องจ่ายค่าตอบแทนตามที่ตกลงไว้ หรือจ่ายค่าเสียเวลาเป็นจำนวนหนึ่ง หากมีการเดินทางไปยังสถานที่ทำงานเกินกว่าระยะทางที่กำหนด ให้มีการจ่ายค่าเดินทาง หรือ จัดหาพาหนะการเดินทางให้ เป็นต้น

๔.๔.๒ คุณภาพของล่าม

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้ว ล่ามมีบทบาทสำคัญในเกือบทุกขั้นตอนของกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพราะเป็นคนกลางในการสื่อสารระหว่างผู้เสียหายกับเจ้าหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากผู้เสียหาย จะสามารถนำไปเป็นหลักฐานประกอบการดำเนินคดี เอาผิดกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ได้ และเป็นประโยชน์ในการสืบหาแหล่งที่อยู่ เพื่อดำเนินการส่งกลับสู่ภูมิลำเนาในประเทศของตนได้ ดังนั้น ล่ามในกระบวนการฯ ควรต้องมีความสามารถทางด้านภาษาดี มีความเข้าใจวัฒนธรรมของประเทศผู้เสียหาย มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องกระบวนการค้ามนุษย์ และกระบวนการช่วยเหลือ รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ล่ามต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ แปลตรงไปตรงมา ไม่บิดเบือนข้อมูล รับผิดชอบต่องาน และทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ใช้อารมณ์ในการทำงาน มีจิตใจที่อยากจะช่วยเหลือผู้อื่นๆ

จากการเก็บข้อมูล พบปัญหาที่เกิดจากล่ามในหลายๆ ด้าน ดังนี้

- ล่ามเข้าใจภาษาที่ต้องแปลไม่ดีพอ ทำให้ใช้คำที่มีความหมายผิดไปจากที่ผู้พูดต้องการสื่อสาร
- ล่ามใช้ระดับของภาษาที่ไม่เหมาะสม เช่น ล่ามใช้ภาษาที่เป็นทางการกับผู้เสียหายทำให้ผู้เสียหายไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริง หรือในทางกลับกัน ล่ามใช้ภาษาที่ไม่สุภาพกับนักสังคมสงเคราะห์ แม้ว่าจะเป็นภาษาที่ผู้เสียหายใช้ก็ตาม
- ล่ามขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- ล่ามไม่สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ในคดีหนึ่งๆ เนื่องจากคดีหนึ่งๆ อาจกินระยะเวลาหลายปี
- ล่ามวางตัวและปฏิบัติตัวไม่เหมาะสมกับผู้เสียหาย เช่น ใช้น้ำเสียง คำพูดที่ไม่สุภาพ และแสดงท่าทีดูถูกเหยียดหยามต่อผู้เสียหาย เป็นต้น
- ล่ามไม่ทำหน้าที่แปลอย่างตรงไปตรงมา บางครั้งทำเกินบทบาท โดยแปลหรือให้ข้อมูลกับผู้เสียหายโดยตรง โดยที่เจ้าหน้าที่ยังไม่ได้พูด
- ล่ามแปลไม่ตรงตามกับผู้พูด บิดเบือน หรือ เพิ่มเติมข้อมูล

- ล่ามรับอามิสสินจ้างจากผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด เพื่อให้แปลข้อมูล บิดเบือนไปจากที่ผู้เสียหายพูด โดยเฉพาะเมื่ออยู่ระหว่างการพิจารณาคดีในศาล หรือ ช่มชู้ ผู้เสียหายก่อนขึ้นให้การต่อศาล

- ล่ามไม่ตรงต่อเวลา

ผู้วิจัย ขอเสนอแนะแนวทางแก้ไข ดังนี้

- จัดให้มีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องและองค์กรพัฒนาเอกชน ในการพัฒนาวิชาชีพล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้า มนุษย์

- จัดทำหลักสูตรสำหรับการอบรม เพื่อวิชาชีพล่ามในกระบวนการช่วยเหลือ และคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

- กำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นสำหรับล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครอง สวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

- จัดอบรมล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจาก การค้ามนุษย์ เป็นประจำ เช่น ปีละ ๒ ครั้ง หรือ ทุกๆ ๖ เดือน เพื่อให้ล่ามได้รับทราบถึงข้อมูล ข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พัฒนาการของผู้ค้า เป็นต้น และยังเป็นกาทำให้ ล่ามได้พบปะ แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ปัญหาและแนวทางแก้ไขที่ได้ประสบมาจากการทำงานจริง เพื่อประโยชน์ในการทำงานของล่าม

- จัดให้มีการขึ้นทะเบียนล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ผ่านการอบรม หรือทดสอบความรู้ แล้ว

๔.๔.๓ ล่ามไม่ได้รับการยอมรับ

ในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์นั้น ทั้งเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ภาครัฐ องค์กรภาคเอกชนและทีมสหวิชาชีพ ต่างตระหนักถึงบทบาท ความสำคัญของล่ามที่มีต่อกระบวนการฯ และล่ามเองก็รู้สึกได้ถึงการทำงานร่วมกันอย่างทีมงาน เดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว ล่ามกลับรู้สึกว่าไม่ได้รับ การยอมรับในบทบาทและหน้าที่ แต่ถูกมองเป็นเพียงผู้แปลภาษาที่ต้องทำตามคำสั่งเท่านั้น ใน หลายๆ ครั้งนำมาซึ่งความอึดอัดและลำบากใจในการทำงาน เช่น

- ในการสอบข้อเท็จจริง เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะพยายามชี้แนะผู้เสียหายในการตอบคำถาม ซึ่งมีผลต่อรูปคดีและตัวผู้เสียหาย
- บางครั้งล่ามไม่แน่ใจในคำถามและการความหมายในคำถามนั้น ล่ามพยายามซักถามเพื่อความเข้าใจและการแปลที่ถูกต้อง ก็จะไม่ได้รับความใส่ใจจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- หากคำตอบไม่เป็นไปตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องการหรือคาดหวังก็จะถามใหม่ หรือ พูดเองว่าผู้เสียหายตอบอย่างไร แล้วให้ล่ามยืนยัน
- การไม่รักษาเวลา หรือไม่ทำตามนัดหมาย เป็นต้น

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้นั้น ผู้วิจัย เห็นว่า ควรทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของล่าม จรรยาบรรณ และความเป็นมืออาชีพของล่าม เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเข้าใจและปฏิบัติต่อล่ามอย่างมืออาชีพ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ของรัฐและองค์กรเอกชน และทีมสหวิชาชีพ ที่ตระหนักถึงความสำคัญและยอมรับล่าม ช่วยในการสร้างความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

จากการเก็บข้อมูล จะเห็นว่า ความต้องการล่ามกระบวนการคุ้มครองผู้เสียหายยังมีอย่างต่อเนื่อง และจำนวนล่ามที่มีอยู่ก็ยังไม่เพียงพอ แต่เป็นการยากที่จะบอกจำนวนที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณการเข้าให้ความช่วยเหลือและคุ้มครอง จำนวนผู้เสียหายชาวต่างชาติ และคู่ภาษาที่ใช้ การทำงานของล่ามในกระบวนการฯ และแต่ละขั้นตอนนั้น มักทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ ลักษณะของการล่ามโดยมากเป็นแบบหนึ่งคนต่อหลายคน หรือหลายคนต่อหลายคน เป็นการล่ามสองทางของบทสนทนา หรือ การตอบข้อซักถาม ล่ามในกระบวนการฯ ทำหน้าที่ในหลายบทบาทด้วยกัน ไม่ใช่เป็นเพียงผู้แปลภาษาเท่านั้น ทั้งนี้ ก็ขึ้นอยู่กับว่าอยู่ที่ขั้นตอนใดของกระบวนการฯ และสถานการณ์การทำงานในขณะนั้นๆ ความมั่นคงในอาชีพและรายได้ที่ได้รับ เป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกประกอบวิชาชีพล่าม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ำมในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย ในส่วนที่ไม่ใช่กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ” เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาถึง ความต้องการล่ำม ลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ำมในกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ ในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ พร้อมทั้งรวบรวมปัญหาที่เกี่ยวข้องและเสนอแนวทางแก้ไข การวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในส่วนที่ไม่ใช่กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีทั้งเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ผู้เสียหาย รวมถึงล่ำมด้วย โดยแบ่ง ๒ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มผู้ใช้ล่ำม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน ๓ คน เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน ๒ คน ทนายความ จำนวน ๒ คน และผู้เสียหาย จำนวน ๔ คน (๒) กลุ่มล่ำม จำนวน ๕ คน ประโยชน์ของงานวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ คือ ความรู้ด้านลักษณะการทำงาน และบทบาทของล่ำมในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย ในส่วนที่ไม่ใช่การทำงานของตำรวจ ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการทำงาน ของล่ำม การแก้ปัญหาและการพัฒนาล่ำมในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ๕ ด้านที่เป็นพื้นฐานในการศึกษาลักษณะการทำงานและบทบาทล่ำมในกระบวนการ ซึ่งได้แก่ (๑) แนวคิดด้านการค้ามนุษย์และกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (๒) แนวคิดด้านการล่ำม และล่ำมชุมชน และ (๓) แนวคิดด้านลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ำมชุมชน (๔) ลักษณะการทำงานและบทบาทล่ำมชุมชนในประเทศไทย และ (๕) ล่ำมในกระบวนการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

จากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน บวกกับปัญหาการเมืองและโอกาสทางสังคม การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของมนุษย์เพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าจึงทวีมากขึ้น ซึ่งคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษา และอยู่ในภาวะด้อยกว่าทางเศรษฐกิจ ทำ

ให้ถูกเอาเปรียบจากผู้แสวงหาผลประโยชน์ ถูกหลอกลวงและตกเป็นผู้เสียหายของการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาที่ประชาคมโลกตระหนักถึงความเลวร้ายและความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงประเทศไทย ซึ่งได้พยายามหาแนวทางป้องกัน ปราบปราม และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย ประเทศไทยนั้นนับได้ว่าเป็นหนึ่งในประเทศศูนย์กลางของการค้ามนุษย์ มีการจับกุมผู้กระทำผิดมากขึ้น ทำให้มีการช่วยเหลือผู้เสียหายมากขึ้น ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นชาวต่างชาติ นั้น มักเป็นผู้เสียหายที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า กัมพูชา ลาว และเวียดนาม เป็นต้น ที่ไม่ค่อยเข้าใจภาษาไทย จึงมีความจำเป็นต้องใช้ล่ามเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร โดยเฉพาะในคู่ภาษาไทย – พม่า และ ไทย-กัมพูชา ภาษาพม่าเองก็แยกย่อยเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อย เช่น มอญ กะเหรี่ยง กะฉิ่น และอื่นๆ เป็นต้น ดังนั้น ในกระบวนการช่วยเหลือจึงต้องใช้ล่ามในคู่ภาษานั้นๆ เมื่อมีการจับกุมและเข้าช่วยเหลือมากขึ้น ความต้องการล่ามก็มากขึ้นด้วย ขณะที่จำนวนล่ามมีไม่มากนัก ยิ่งล่ามที่มีคุณภาพและไว้ใจได้ก็ยังมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ แม้การเข้าช่วยเหลือจะทำโดยหน่วยงานรัฐ แต่เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณ การจัดหาล่ามมักจะได้รับความอนุเคราะห์จากองค์กรพัฒนาเอกชน

สภาพแวดล้อมและสถานการณ์การทำงานของล่ามขึ้นอยู่กับสถานที่และวิธีการเข้าช่วยเหลือ อาจเป็นสถานประกอบการของนายจ้าง โรงงาน ท่าเรือ เป็นต้น นอกจากนี้ในกระบวนการอื่นๆ ของการช่วยเหลือ ก็จำเป็นต้องใช้ล่าม เช่น สถานคุ้มครอง สถานีตำรวจ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ศาล โรงพยาบาล เป็นต้น ในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ นั้น ทำงานกันเป็นทีม ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ล่ามจึงต้องทำงานกับผู้คนหลากหลาย ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และทีมสหวิชาชีพ เป็นต้น ลักษณะการทำงานของล่ามทั้งหมดเป็นการล่ามพูดตาม แปลกลับไปมาสองทาง โดยมีผู้เสียหายหนึ่งคนต่อทีมงานหลายคน หรือ ผู้เสียหายหลายคนต่อทีมงานหลายคน เป็นการแปลข้อซักถามและคำตอบ เป็นลักษณะบทสนทนาที่เกิดขึ้นทันที โดยไม่ได้เตรียมบทพูดไว้ก่อน อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ นี้ ล่ามไม่ได้มีบทบาทเป็นเพียงผู้แปลคำพูดเท่านั้น หลายๆ ครั้งที่ล่ามต้องทำหน้าที่เป็นผู้อธิบาย ผู้ปลอบประโลม ผู้รับฟังและแก้ปัญหา ให้กับผู้เสียหาย และหลายๆ ครั้งเป็นผู้หาข้อมูลเพิ่มเติม ผู้ช่วยงานเอกสาร ผู้ประสานงาน ผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ช่วยทนาย ให้กับทีมสหวิชาชีพและเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์

แม้ว่าล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ยังมีความต้องการอย่างต่อเนื่องในหลายคู่ภาษา แต่ก็พบว่าคนที่สนใจประกอบอาชีพล่าม

ด้านนี้กลับมีจำนวนไม่มาก และผู้ที่สามารถพัฒนาทักษะให้เป็นล่ามที่มีคุณภาพมีจำนวนน้อยมาก ปัญหาที่พบจากการเก็บข้อมูล มี ๓ ประการใหญ่ๆ คือ (๑) ความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ (๒) คุณภาพของล่าม (๓) การได้รับการยอมรับในฐานะล่ามจากที่มงาน ซึ่งทั้ง ๓ ปัญหาเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกัน และทำให้วิชาชีพนี้ไม่น่าสนใจ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาไว้หลายประการ เช่น การเพิ่มค่าตอบแทนและจัดทำให้การจ่ายค่าตอบแทนเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การจัดให้มีผลประโยชน์เชิงสวัสดิการ การพัฒนาหลักสูตรล่าม การจัดการอบรมอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการขึ้นทะเบียนล่ามที่มีคุณภาพ การส่งเสริมความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความเป็นมืออาชีพของล่าม เป็นต้น

๕.๒ ข้อจำกัดของการวิจัย

๑. เจ้าหน้าที่บ้านพักพิง ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องเวลานัดหมาย เช่น นัดหมายลำบาก และเมื่อถึงเวลานัดมีการโทรยกเลิกโดยไม่แจ้งล่วงหน้า
๒. ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เนื่องจากเป็นผู้เสียหายฯ ที่อยู่ในบ้านพักพิง ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของบ้านพักพิง และการคัดเลือกผู้เสียหายฯ เพื่อมาให้ข้อมูลอยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ฯ นอกจากนี้ ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้เสียหายฯ จะมีเจ้าหน้าที่ฯ คอยสังเกตการณ์อยู่ใกล้ๆ อาจทำให้ผู้เสียหายฯ ไม่กล้าให้ข้อมูลตามที่รู้สึกจริง

๕.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าประเด็นที่น่าสนใจที่ควรพิจารณาในการทำวิจัยต่อไป ดังนี้

- ๕.๓.๑ การศึกษาลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามชุมชนในวงกว้างๆ เช่น ล่ามในกระบวนการยุติธรรม หรือ ล่ามศาล ล่ามบริการสาธารณสุข เป็นต้น
- ๕.๓.๒ การศึกษาลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในกระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในประเทศอื่นๆ เปรียบเทียบกับประเทศไทย

รายการอ้างอิง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒

พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๖

ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ.สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์.กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <http://www.noct.m-society.go.th/legal.php>

สิงห์ทอง ลาภพิเศษพันธุ์. ล่าม. *สรวณูรมย์* ก.ค.-ก.ย. ๒๕๕๓ และ *ปลื้มอกของข่าวสด*. คอลัมน์ที่
๑๓. ๒ ก.ย. ๒๕๕๓ [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก
<http://khaosod.myfri3nd.com/blog/2010/09/02/entry-13>

สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (ชาย) จังหวัดปทุมธานี. กระบวนการทำงานให้ความช่วยเหลือผู้ที่
ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์. ๒๕๕๔ [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก
<http://www.homeformens.org/index.php/2010-08-05-15-45-44>

สมพงศ์ สระแก้ว. การค้ามนุษย์ในรูปแบบของแรงงาน และการดำเนินการช่วยเหลือผู้เสียหายจาก
การค้ามนุษย์. *ถอดประสบการณ์*. ๒๐ ธ.ค. ๒๕๕๓ [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก
<http://www.oknation.net/blog/lpnetwork>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.). ล่ามชุมชนอาสา. ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓
[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก http://www.thaihealth.or.th/partner/partner_stor/17796

Bowen, Margareta (2000) "Community Interpreting" September 2000 – Legal & Court
Interpreting. Available from: <http://www.aiic.net/ViewPage.cfm/page234.htm>

Cambridge, J. (2004) "Profession is a cultural concept: training new arrivals". *Critical
Link 4 Conference paper*, Available from:
http://fr.criticallink.org/files/CL4_Cambridge.pdf

Corsellis, Ann (2008) **Public service interpreting: The first steps.** 1st ed. Hampshire: Palgrave Macmillan

Corsellis, Ann (2005) "Training interpreters to work in the public services," in Martha Tennent (ed.) *Training for the new millennium: pedagogies for translation and interpreting* (pp.153-173). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Garber, N. (2000) "Community Interpreting: A Personal View," in R.P. Roberts et al. (eds) *The Critical Link 2: Interpreters in the Community* (pp.9-20). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

HrehovČík, Teodor "Teaching Community Interpreting: A New Challenge?" Filozofická fakulta Prešovskej university, Available from: http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Ferencik2/pdf_doc/21.pdf

Jacobsen, Bente (2009) "The Community interpreter: A question of role." *Hermes – Journal of Language and Communication Studies* no 42-2009. Available from: http://research.asb.dk/fbspretrieve/9692/Hermes-42-8-jacobsen_net.pdf

Merriam - Webster Dictionary. "interpreter" Available from: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/interpreter>

Roberts, Roda (1994) "Community Interpreting Today and Tomorrow," in Peter Krawutschke (ed.) *Proceedings of the 35th Annual Conference of the American Translators Association*. Medford, NJ: Learned Information, 1994, pp. 127-138.

Seleskovitch, Danica (1978): "Interpreting for International Conferences" Washington, D.C., Pen and Booth, 1978

ภาคผนวก

ตัวอย่างคำถามในการสัมภาษณ์

ชุดคำถามในการสัมภาษณ์ลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามในการช่วยเหลือและคุ้มครอง
สวัสดิภาพของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ชุดคำถามสำหรับล่ามล่าม

คู่ภาษา: อายุ:   สัญชาติ:   เชื้อชาติ:

อายุงานการเป็นล่าม:

๑. ท่านเป็นล่ามอาสา หรือล่ามอาชีพ: ประจำองค์กร/หน่วยงาน หรือล่ามอิสระ
๒. ท่านเป็นล่ามเฉพาะด้านการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้า
มนุษย์ หรือเป็นล่ามแขนงอื่นด้วย
๓. หากเป็นล่ามแขนงอื่นด้วย ด้านใด/วงการใด/สถาบัน หรือองค์กรใดที่เกี่ยวข้อง
๔. ท่านมีประสบการณ์การล่ามในเรื่องการค้ามนุษย์นานเท่าไรแล้ว และทำบ่อยแค่ไหน
๕. ท่านเริ่มเข้าทำงานด้านนี้ได้อย่างไร
๖. เมื่อมีงานท่านได้รับการติดต่อจากทางใด
๗. ลักษณะการว่าจ้าง : รายโครงการ / รายเดือน / รายปี / ต่อครั้ง
๘. มีค่าตอบแทนในการทำงานหรือไม่อย่างไร
๙. ท่านเข้าไปมีบทบาทในช่วงใดบ้าง เช่น การจับกุม, การสอบสวน, การดำเนินคดีในชั้น
ศาล, ระหว่างอยู่ที่บ้านพักพิง, การส่งตัวกลับ, ฯลฯ
๑๐. องค์กร หน่วยงานใด ที่เกี่ยวข้องและต้องทำงานร่วมกัน
๑๑. ลักษณะการแปล เช่น พูดพร้อม พูดตาม
๑๒. ในการแปล ท่านแปลอย่างไร เช่น แปลทุกคำ แปลสรุปความ
๑๓. ท่านวางตัวเป็นกันเอง หรือเป็นทางการในการล่าม
๑๔. ท่านแปลเท่าที่ผู้พูดสื่อสาร หรืออธิบายเพิ่มเติมด้วย (มีส่วนร่วมในการสื่อสาร)
๑๕. ในการแปลแต่ละครั้งใช้เวลานานเท่าไร มีหยุดพักบ้างไหม เป็นการแปลคนเดียวหรือ
มากกว่าหนึ่งคนสลับกัน
๑๖. จำนวนผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละสถานการณ์ และจำนวนล่าม เช่น ล่ามหนึ่งคนต่อหลาย
ฝ่าย หรือแต่ละฝ่ายมีล่ามของตน
๑๗. บทบาทของล่ามในแต่ละสถานการณ์เช่น แปลอย่างเดียว, โกล่เกลี่ย, ให้ข้อมูล,
ประสานงาน, งานเอกสาร, ฯลฯ

๑๘. ท่านคิดว่าข้อต่อไปนี้เป็นอุปสรรคในการแปลเรื่องการคำมนุษย์ และมีแนวทางการแก้ไขอย่างไร
- ภาษา
  - การทำงานร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
  - ความรู้เกี่ยวกับการคำมนุษย์ กระบวนการ หน่วยงาน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง
  - ศัพท์เฉพาะ
  - ประเด็นความเข้าใจและความแตกต่างด้านวัฒนธรรม
๑๙. มีสถานการณ์ที่ท่านทำตัวไม่ถูก หรือลังเลว่าควรปฏิบัติตัวอย่างใดหรือไม่ท่านแก้ไขสถานการณ์นั้นๆ อย่างไร
๒๐. ท่านคิดว่าการเป็นคนเชื้อชาติเดียวกันหรือต่างกันมีผลต่อความไว้วางใจของผู้เสียหายหรือไม่
๒๑. ถ้าไม่ใช่ล่ามที่มาจากเชื้อชาติเดียวกัน ท่านคิดว่าผู้เสียหายมีความไว้วางใจในการทำหน้าที่ของล่ามแค่ไหน
๒๒. ท่านคิดว่าล่ามการคำมนุษย์ ควรมีความรู้ด้านใดบ้าง และมีคุณสมบัติอย่างไร

ชุดคำถามผู้ใช้ล่าม (ผู้เสียหาย, เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO), เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ที่ทำงานด้านการค้ามนุษย์)

หน่วยงานที่ท่านสังกัดอยู่:

๑. มีความจำเป็นที่ต้องใช้ล่ามมากน้อยเพียงใด ภาษาที่ใช้
๒. ใช้ล่ามเมื่อไหร่บ้าง
๓. มีจำนวนล่ามกี่คน เพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่, คิดว่ายังต้องการอีกเท่าไร หรือต้องการล่ามภาษาใดเป็นพิเศษ
๔. ได้ล่ามมาอย่างไร ใครเป็นผู้จัดหาให้
๕. ล่ามมีบทบาทในการช่วยเหลืออย่างไรบ้าง: ประสานงาน, ให้ข้อมูล, ช่วยรับฟัง, ช่วยแก้ปัญหา, งานเอกสาร, ฯลฯ
๖. ท่านเข้าไปมีบทบาทในช่วงใดบ้าง : จับกุม, สอบสวน, การดำเนินคดีในชั้นศาล, ระหว่างอยู่ที่บ้านพักพิง, การส่งตัวกลับ, ฯลฯ
๗. ท่านคิดว่าสิ่งที่ล่ามทำอยู่ในปัจจุบันเพียงพอหรือไม่, ถ้าไม่, อยากให้ทำอะไรอีก
๘. ท่านคิดว่าล่ามควรเข้าไปมีบทบาทมากขึ้นในช่วงใด
๙. ลักษณะการทำงาน เช่น พูดพร้อม พูดตาม
๑๐. ความคาดหวังต่อล่าม เช่น ล่ามควรแปลเพื่อประโยชน์ของใคร แปลแบบมีส่วนร่วมในการสื่อสาร อธิบายเพิ่มเติม ให้ข้อมูลผู้เสียหาย หรือไม่
๑๑. ล่ามควรปฏิบัติตัวอย่างไร
๑๒. มีความไว้วางใจในการทำหน้าที่ของล่ามอย่างไร
๑๓. ระดับความพึงพอใจในการทำหน้าที่ของล่ามเป็นอย่างไร
๑๔. ท่านคิดว่าล่ามควรมีความรู้เรื่องอะไรบ้าง และมีคุณสมบัติอย่างไร
๑๕. ปัญหาในการใช้ล่าม และแนวทางการแก้ปัญหา

ประวัติผู้เขียนสารนิพนธ์

นางสาวศิริพร ศิริธนชัย เกิดใน พ.ศ. ๒๕๑๒ ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น ย้ายเข้ามาศึกษาที่กรุงเทพมหานครในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จบการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการบริหาร จากประเทศสหรัฐอเมริกา มีประสบการณ์การทำงานกว่า ๑๕ ปี เคยทำงานด้านการตรวจสอบบัญชี การธนาคาร การวิเคราะห์หลักทรัพย์ การปรับโครงสร้างหนี้ ที่ปรึกษาด้านธุรกิจการลงทุนและการบริหารจัดการ ในระหว่างนี้ เคยไปทำงานที่ประเทศสิงคโปร์ด้านการธนาคารเป็นเวลา ๒ ปี และเคยใช้ชีวิตอยู่ที่เมืองปักกิ่ง ประเทศจีน เป็นเวลา ๑ ปีเพื่อศึกษาภาษาจีน ปัจจุบันผู้เขียนดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาธุรกิจต่างประเทศ บมจ.ธนาคารกสิกรไทย